

Minna Kruus

Päiväkotien lapset janoavat musiikkia

Koulutuksella musiikin taika päiväkodin arkeen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikki

Musiikkipedagogi (AMK)

Opinnäytetyö

2.5.2018

Tekijä(t)	Minna Kruus
Otsikko	Päiväkotien lapset janoavat musiikkia. Koulutuksella musiikin taika päiväkodin arkeen.
Sivumäärä	40 sivua + 1 liite
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja(t)	MuT Annu Tuovila MuM Sanna Vuolteenaho
<p>Opinnäytetyöni tarkastelee musiikin merkitystä päiväkodin toiminnoissa, päiväkodin opetuksen osana, työntekijöiden ja päiväkodin lasten ilona ja voimavarana. Koulutin päiväkodin työntekijöitä musiikin käyttöön syksyllä 2017 Jokiuoman päiväkodissa Vantaalla. Tavoitteenani oli houkutella improvisaation keinoin koulutuksiin osallistujien uskallus musiikkiin esiin, jotta musiikkia käytettäisiin entistä enemmän ja rohkeammin päiväkodin arjessa paitsi musiikkihetkinä myös perushoitotilanteissa.</p> <p>Opinnäytetyössäni perustelen koulutuksen tarvetta, esittelen sen sisältöjä sekä arvioin koulutuksen onnistumista. Tarkastelun aineiston keräsin videoimalla pitämäni koulutukset, kirjaamalla koulutusten suunnitelmat ja toteutuksen muistiinpanot sekä haastatteleamalla osallistujia koulutusten jälkeen. Lisäksi pyrin käyttämään kattavaa lähdekirjallisuutta.</p> <p>Päiväkodin työntekijät kokivat koulutukset voimaannuttavina ja jopa terapeuttisina. Musiikin taika löysi perille, sillä usea koulutuksiin osallistunut kertoi löytäneensä musiikin riemun myös omaan elämäänsä. Muutama päiväkotiryhmä ryhtyi pitämään koulutusten aikana yhteisiä musiikkihetkiä. Eräässä päiväkotiryhmässä musiikki ilmenee rytmittelynä ja improvisointina enemmän kuin ennen koulutusta.</p> <p>Tutkimukseni osoittaa, että säännöllinen koulutus sekä turvallisessa ilmapiirissä päiväkodin työntekijöitä rohkaiseva improvisaatioon kannustaminen antavat päiväkodin henkilöstölle mahdollisuuden ja välineitä musiikkihetkiin ja arjen hoitotilanteisiin ja luovat monipuolisemman musiikillisen ympäristön päiväkodissa oleville lapsille. Tämä mahdollistaa lasten sukeltamisen musiikillisten seikkailuiden pariin.</p>	
Avainsanat	Varhaisiän musiikkikasvatus, varhaiskasvatus, päiväkotitoiminta, koulutus, improvisaatio, musiikkipedagogi

Author(s)	Minna Kruus
Title	Children's Desire for Music. How Education Brings the Magic of Music into Kindergarten's Daily Activities.
Number of Pages	
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education and Community Music
Instructor(s)	Annu Tuovila, DMus Sanna Vuolteenaho, MMus
<p>In Bachelor's thesis I take a look at how training kindergarten teachers music would become a bigger part of the day to day life. My goal was to use improvisation to coax out courage and belief of the training participant's skills in music. I feel that it is important that the participants find the magic of music. I also wanted to bring forth the Orff-pedagogy aspects.</p> <p>The core material of my thesis are video recordings of these training sessions. I made training plans and notes on the end result. I've also conducted interviews with participants afterwards about training sessions. I've also gathered a qualitative bibliography.</p> <p>In the interviews an immediate result came forth as many of the interviewees spoke of how the training was an empowering experience. The magic of music was found as many also mentioned that they've found a new interest in music. In one kindergarten group the music sessions did not increase in volume, but there is more rhythmtical work and improvisation in the sessions than before.</p> <p>Through my thesis analysis it is found that regular training and a safe encouraging environment for the teachers, encourages to create more diverse musical surroundings for the children which in turn allows for more adventures based around music.</p>	
Keywords	Early childhood music education, early childhood education, day care center, education, improvisation, music pedagogy

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikkikasvatuksen nykytila päiväkodeissa?	3
2.1	Musiikkikasvatuksen osuus ammattiin kouluttautuessa	4
2.2	Musiikin vaikutus lasten parissa työskennellessä	5
3	Musiikin merkitys lapsen kehityksessä	7
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman näkemyksiä	9
4	Kuinka musiikin saisi osaksi päiväkodin arkea ja leikkiä?	12
4.1	Mitä musiikkikasvatuksen tulisi olla varhaiskasvatuksessa?	12
4.1.1	Leikki – lasten tärkein tehtävä	15
4.1.2	Orff -pedagogiikasta välineitä musiikkikasvatuksen toteutukseen	17
4.1.3	Improvisaatio arjessa päiväkodin henkilökunnan työvälineenä	19
4.1.4	Herkkien korvien tehtäväkorteilla draamaa musiikkikasvatukseen	20
4.1.5	Tarinasäveltämisen alkeet sadutuksen rinnalle	23
5	Koulutukset	24
5.1	Haastava heittäytyminen ja hyvä mieli	26
5.2	Tunteiden terät – ”Tämä on terapeutista”	28
5.3	Avoimena ympäristölle	30
5.4	Liike ja roolien etsiminen	33
5.5	Joululaulujen maailmaan eri työtapoja käyttäen	34
6	Johtopäätöksiä koulutuksista	36
7	Pohdintaa	39
	Lähteet	42
	Liitteet	
	Liite 1. Koulutussuunnitelmat	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe nousi minulle työelämästä. Olen valmistunut sosionomiksi keväällä 2001 ja sen jälkeen työskennellyt päiväkodissa lastentarhanopettajana. Olen ollut kolmen kunnan palveluksessa saaden kokemusta ja näkemystä eri päiväkodeista. Nykyisessä työpaikassani Vantaalla aloitin syksyllä 2015. Pitkä työurani lastentarhanopettajana on osoittanut, ettei musiikkia käytetä varhaiskasvatuksessa hyödyksi kuten toivoa voisi. Musiikki ei myöskään ole jokaisessa päiväkodissa osa arkea. Päiväkodin työntekijöiden musiikkikoulutusta järjestetään harvakseltaan ja musiikki koetaan jostain syystä vaikeaksi, jopa pelottavaksi. ”En minä osaa laulaa” on usein kuultu kommentti päiväkotimaailmassa.

Oman työkokemukseni toi minulle ajatuksen opinnäytetyön aiheesta. Halusin lähteä tutkimaan, voisinko rakentaa koulutuksen, joka antaisi päiväkodin henkilöstölle eväitä musiikkikasvatuksen toteuttamiseen sekä rohkeutta ottaa musiikkia entistä enemmän käyttöön päiväkodin arjessa. Tein tutkimuksen työpaikallani, Vantaan kaupungin Kaivokselan päivähoitoyksikön Jokiuoman päiväkodissa.

Musiikin vaikutukset lapsen kehitykseen ovat tieteellisten tutkimusten näyttöjen perusteella merkittävät, joten mielestäni olisi tärkeää, että musiikki ja musiikkikasvatus olisivat jokaisen lapsen tavoitettavissa. Musiikilla on valtava merkitys lapsen kehittymisen tukena. Toivoisinkin, että opinnäytetyöni lisäisi päivähoidon esimiesten tietoa musiikkikasvatuksen mahdollisuuksista ja siitä mitä musiikkipedagogit voisivat tuoda päiväkotiympäristöön.

Kun ryhdyin asettamaan tavoitteita koulutukselleni, mielessäni pyöri kysymyksiä: Leikki on tärkeimmässä roolissa päiväkodin arjessa. Miten leikkiin saisi musiikin mukaan? Miten musiikki olisi osa siirtymätilanteita? Miten odottamisesta voisi saada mukavaa musiikin avulla? Miten erilaisia asioita voisi oppia musiikin avulla? Miten tukea kielen kehitystä musiikkia käyttäen?

Tärkeintä mielestäni on se, että työntekijät ymmärtävät, että laulutaito ei ole musiikkikasvatuksen ainoa edellytys. Ilokseni työpaikallani on henkilöitä, jotka nauttivat laulamisesta ja he laulavat lapsille esimerkiksi päiväkodin erilaisissa siirtymätilanteissa. Musiikki on

kuin seikkailu, johon jokainen kasvattaja pystyy kutsumaan lapsen mukaan ammentamaan musiikin ihmeitä itseensä, jos itse uskoo siihen seikkailuun.

Koulutuksia päiväkodin työntekijöille suunnitellessani nostin keskeisiksi tavoitteiksi mahdollistaa osallistujien luovuus ja toimintaan heittäytyminen improvisoinnin keinoin. Improvisoinnin myötä tavoitteeksi nousi erilaisten mahdollisuuksien osoittaminen musiikkikasvatuksen toteuttamiseen myös muuten kuin erillisillä musiikkihetkillä, esimerkiksi perushoidon yhteydessä tai leikissä. Tavoitteenani oli myös tuoda tutuksi musiikin opetuksen työtavat. Orff-pedagogiikan opetussuunnitelmassa työtavat on esitelty ja eritelty selkeästi, joten tämän vuoksi käytän Orff-pedagogiikkaa opinnäytetyössäni esimerkkinä. Yksi tavoitteistani oli saada jokainen koulutukseen osallistuja ymmärtämään musiikin taika ja sen mahdollisuudet seikkailuihin sukeltamiseen. Kun on oma ymmärrys musiikin taista ja merkityksestä, on lasten houkuttelu mukaan helppoa.

Pohdin opinnäytetyössäni luvussa 2, millaista musiikkikasvatus on tällä hetkellä päiväkodeissa ja mitä työntekijät ajattelevat musiikkikasvatuksen toteuttamisesta. Keskityn musiikin merkitykseen lapsen kehityksessä erityisesti luvussa 3. Käsittelen luvussa 3 myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman näkemyksiä musiikkikasvatuksesta. Luvussa 4 tuon esille erilaisia esimerkkejä, joiden avulla musiikki olisi helpompi ottaa osaksi päiväkodin arkea. Luvussa 5 esittelen pitämiäni koulutuksia ja luvussa 6 analysoin niiden vaikutuksia päiväkodin ryhmien arkeen.

2 Musiikkikasvatuksen nykytila päiväkodeissa?

Päiväkotien arki pitää sisällään musiikkia harmittavan vähän. Tämä on kokemukseni niin kutsutuista tavallisista kunnallisista päiväkodeista. Olen itse työskennellyt muutamassa eri päiväkodissa ja eri kunnissa ja omat lapseni ovat olleet varhaiskasvatuksen palveluissa. Olen myös keskustellut musiikkikasvatuksesta kollegojeni kanssa. Musiikkikasvatuksen aktiivinen toteuttaminen on ollut usein sellaisen varhaiskasvattajan varassa, joka on itse ollut nuorena aktiivinen musiikin harrastaja. Onneksi kuitenkin olen saanut työskennellä päiväkodeissa, joissa on ollut laulavaisia kasvattajia. Musiikkikasvatuksen materiaaleja saattaa olla päiväkodeissa hyvin, laulukirjoja, cd-levyjä ja soittimia. Ne vain jäävät hyllyyn käyttämättä. Heidi Chydeniuksen ja Annette Hännisen opinnäytetyössä oli heidän laatimassaan kyselyssä muutama päiväkodin työntekijä valitellut, että laulukirjat lojuvat kaapeissa ilman aikaa tutustua niihin. Ajan puute on siis yksi syy, miksi päiväkodeissa käytetty materiaali on työssä opittua ja tallennettu omaan päähän. Usein tällainen päähän tallennettu aineisto on perinteisiä lauluja. (Chydenius & Hänninen 2009, 34–36.) Laulukirjojen käyttöä rajoittaa myös se, ettei osata lukea nuotteja. Tämän vuoksi cd-levyt ovat hyvä lisä laulukirjan rinnalle.

Chydenius ja Hänninen kertovat opinnäytetyössään, että heidän tutkimuksessaan mukana olleissa päiväkodissa laulukirjoja löytyi vaihtelevasti. Yhdessä päiväkodissa laulukirjat olivat vanhoja, pääasiassa alaluokille tarkoitettuja kirjoja. Toisessa päiväkodissa taas kerrottiin heiltä löytyvän ”varmaan kaikki varhaiskasvatukseen suunnatut”, uudet laulukirjat. Muutamissa vastauksissa valiteltiin, että kirjoihin ei ehtinyt tutustua. Joissakin paikoissa kirjoihin perehdyttiin esimerkiksi henkilökunnan yhteisissä suunnittelukokouksissa. Musiikkikasvatuksen haasteiksi koettiin suuret lapsiryhmät. Myös soittimien käyttö tuntui osasta tutkimukseen osallistuneista haasteelliselta, kun omaa soittotaitoa ei ollut. Päiväkodeissa kaivattiin uusia ideoita ja tapoja musiikkitoiminnan järjestämiseen. Haasteita koettiin oman musikaalisuuden sekä innostuksen puutteen vuoksi. (Chydenius & Hänninen 2009, 30–32.)

Oma kokemukseni työyhteisöissäni vastaa Chydeniuksen ja Hännisen opinnäytetyön tuloksia. Musiikin ajatellaan olevan mukavaa täytettä päivään. Musiikkia käytetään lepo- hetkillä lasten rauhoittamisen elementtinä. Lisäksi musiikkia käytetään juhliissa lasten esittämänä sekä tunnelmanluojana. (Chydenius & Hänninen 2009, 30–32.)

Linda Virtanen toteaa omassa opinnäytetyössään, että hänen tutkimuskohteena olleessa päiväkodissään pidetään säännöllisesti musiikkikasvatusta, mutta se ei ole tavoitteellista (Virtanen 2015, 20). Elokuussa 2016 voimaan tullut Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa nykyään toteuttamaan musiikkikasvatusta, jolle tavoitteet on asetettu monipuolisesti. Tämä antaa mielestäni aihetta laadukkaiden musiikkikoulutusten järjestämiseen niin päiväkodeissa kuin muuallakin varhaiskasvatuksessa.

2.1 Musiikkikasvatuksen osuus ammattiin kouluttautuessa

Työstäessäni opinnäytetyötäni tutustuin myös päiväkotien henkilökunnan - lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien - koulutusohjelmaan musiikkikasvatuksen osalta. Harmikseni huomasin musiikkikasvatuksen osuuden olevan hyvin vähäistä siihen nähden, että musiikkikasvatuksen tulisi olla laadukasta varhaiskasvatusta ja sen pitäisi olla monipuolisesti mukana päivähoidon arjessa. Esimerkiksi Turun yliopiston kasvatustieteen kandidaattien opetussuunnitelmassa on neljä opintopistettä musiikin didaktisia opintoja ja vapaavalintaisia lisäksi voi opiskella neljän opintopisteen verran lisää. (Kasvatustiede, ops 2016–2018.) Metropolia ammattikorkeakoulun sosionomi (amk) -koulutuksessa, joka suuntaa myös lastentarhanopettajan tehtäviin varhaiskasvatukseen, sipaistaan musiikkikasvatusta suuressa 10 opintopisteen kokonaisuudessa ”Elämänkulun tukeminen varhaiskasvatuksessa” yhtenä lapselle ominaisena tapana toimia. Lisäksi valinnaisissa on mahdollisuus koota itselle musiikkiopintoja. (Metropolia, ops 2017.) Omnian ammatillisessa lähihoitajien koulutuksessa musiikki saa huomiota hyvin vähän isompien kokonaisuuksien sisällä. (Omnia, ops 2018.)

Vaikka uusi varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa varhaiskasvatuksessa laadukkaan musiikkikasvatuksen toteuttamiseen, eväitä ei kuitenkaan ole ammattiin kouluttautuessa annettu mielestäni riittävästi. Tämän vuoksi varhaiskasvattajat kokevat epävarmuutta musiikin parissa, eikä musiikkikasvatus toteudu kuten pitäisi.

Harvakseltaan päiväkodit tekevät yhteistyötä paikallisten musiikkioppilaitosten kanssa ja musiikkileikkikouluja pidetään halukkaiden perheiden lapsille päiväkotipäivän aikana. Tämä mahdollistaa sen, ettei perheiden tarvitse lähteä harrastuksen pariin enää työ- ja päiväkotipäivän jälkeen, kun lapsi on jo väsynyt. Päiväkotimuskareita on kuitenkin vähennetty koko ajan, ja julkisuudessa on keskusteltu siitä, ettei se ole musiikkikasvatuk-

sen mallina tasa-arvoinen, sillä kaikki lapset eivät pääse osallistumaan muskareihin. Toisaalta päiväkotimuskareita puolustaa se, että musiikkioppilaitokset saattavat myöntää vapaaoppilaspaikkoja, joiden perheissä ei ole mahdollista maksaa muskarin lukukausimaksua. Lisäksi nämä päiväkotimuskarit antavat ideoita varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, jos he osallistuvat lasten kanssa muskariin. Näen siis päiväkotimuskareissa ainoastaan positiivisia vaikutuksia lapsiin ja koko varhaiskasvatukseen.

Helsingin keskinen päivähoitoalue perusti vuonna 2015 hankkeen, jossa alueen musiikkikasvatusosaamista kehitetään ja jaetaan. Välineenä tässä hankkeessa oli Musakärri, joka oli kiertävä soitinkokoelma. Kärryn käyttöön liittyi lisäksi ohjauskäyntejä sekä henkilökunnan yhteisiä koulutuksia. Hankkeen olennaisin osa oli päivähoidon henkilökunnan kouluttaminen, sillä on todettu, etteivät soittimet pääse käyttöön, jos päiväkodin aikuisilla ei ole omakohtaista kokemusta niiden soittamisesta tai muuten tietoa, miten niitä voi lasten kanssa käyttää. Tämän vuoksi kouluttaminen ja ohjauskäynnit olivat ehdottoman tärkeitä. Musakärrikoulutusten ja ohjauskäyntien myötä hankkeessa mukana olleen alueen päiväkotien työntekijät saivat omakohtaisen kokemuksen yhteismusisoimisesta ja sen ilosta. (Kumpulainen 2017, 27–29, 37.)

2.2 Musiikin vaikutus lasten parissa työskennellessä

Musiikkikasvatus on paljon muutakin kuin pelkkä laulu tai soitto. Se on ääniä, rytmiikkaa, liikettä. Tärkeää olisi saada musiikki esimerkiksi myös vessareissuihin, siirtymätilanteisiin tai osaksi lapsen tunnekuohujen käsittelyä. Olen itse muskareita pitäessäni huomannut, miten vähentämällä puhetta ja lisäämällä musiikkia saan lapset keskittymään ja kuuntelemaan herkemmin. Musiikin voima imee helposti mukaansa. Päiväkodissa myös ne lapset, joilla ei vielä ole yhteistä kieltä toisten kanssa, voivat kommunikoida musiikin avulla turhautumatta.

Olen itse saanut todistaa musiikin merkitystä useaan kertaan sekä työssäni lastentarhanopettajana ja musiikkileikkikoulunopettajana että opiskelijana Metropoliasissa.

Osallistuin syksyllä 2017 innovaatioprojekti -opintojaksolle, jonka puitteissa kävin pitämässä kahdessa eri päiväkotiryhmässä muskareita kaksi kertaa kummassakin.

Toinen ryhmistä koostui 24 esiopetusikäisestä lapsesta. Ryhmässä oli myös kolme erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Aloitushetki tuntui ensin kaaokselta. Kaikki olivat vieraita lapsia, ja nämä kolme tukea tarvitsevaa lasta osuivat kyllä silmääni. He ottivat oman

tilansa. Onneksi oma työkokemus esiopettajana piti hermot rauhallisena. Aloitin suoraan laulamalla. En yrittänytkaan lähteä hiljentämään ryhmää puhumalla tai rauhoittelemalla, ohjeita antaen. Sukelsimme suoraan seikkailuun. Molemmilla kerroilla kävi niin, etten enää tunnin jälkeen olisi voinut sanoa, ketkä lapsista tarvitsevat erityistä tukea. Seikkailu imi mukaansa niin voimakkaasti. Käytin muskarissa kaikkia musiikin opetuksen työtapoja ja eri tavoilla musiikkia työstäen lasten mielenkiinto säilyi alusta loppuun erittäin hyvin.

Lasten kielen kehitys tapahtuu hyvin eri tahtiin. Lisäksi päiväkodeissa on enenevässä määrin nykyään lapsia, jotka ovat muuttaneet Suomeen muualta, eikä heillä ole päiväkotiin tullessa vielä yhteistä puhekieltä toisten lasten kanssa. Lapsi turhautuu herkästi, kun hänellä ei ole sanoja eri tilanteisiin. Tällöin lapsi voi olla ryhmässä hyvin levoton. Musiikin avulla lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja sitä kautta mahdollisesti luottamusta ryhmänsä aikuisiin.

Keväällä 2017 palatessani opintovapaalta kesäksi työhöni lastentarhanopettajana tutustuin ryhmässä vasta aloittaneeseen poikaan, joka oli vasta muuttanut Italiasta Suomeen ja ollut kaksi kuukautta päiväkodissa. Hän ei ymmärtänyt vielä montaa sanaa suomea. Kuulin, että poika oli levoton ja että hänen oli vaikea keskittyä asioihin. Ensimmäisenä työpäivänäni pyysin lapset piirihetkelle ennen lounasta. Minulla oli ämpärissä vettä sekä muki. Aloitimme kuuntelemalla veden lorinaa. Hetken päästä toistelimme fraasia ”liri lori”. Hetken päästä soitimme munamarakasseilla. Tämä italialainen poika oli innostunut, keskittynyt ja osallistui yhtä aktiivisesti kuin kaikki muutkin lapset. Jatkoimme joka päivä tämän kappaleen työstöä ja valmiina se oli Soili Perkiön Kylpylaulu. Lapset pääsivät työstämään laulua kaikkien musiikin opetuksen työtapojen keinoin. Viisivuotias poika ilman suomen kieltä oppi laulun sanat ja osallistui aktiivisesti kaikkeen toimintaan. Puhuimme yhteistä kieltä – musiikkia. Vältin puhumasta yhtään turhaa sanaa, jotten rikkonut musiikin taikaa ja meidän yhteistä hetkeämme minun ja lapsiryhmän välillä.

Koulutuksia suunnitellessani mietin, että yksi tärkeimmistä tavoitteista oli lisätä uskallusta heittäytymiseen musiikin parissa. Päiväkodin henkilökunta joutuu heittäytymään rooleihin leikeissä, joten siemen oli jo olemassa. Improvisointiin sekä itsensä ylittämiseen itsensä haastaminen sekä oman musiikillisen uskalluksen löytyminen antaisi eväitä tuoda musiikkia arkeen eri keinoin. Jokaisella koulutuskerralla kävimme myös läpi teemaan sopivan lastenlaulun eri musiikin työtapoja hyödyntäen.

Esimerkiksi siirtymätilanteet ovat ajoittain päiväkodissa raskaita niin lapsille kuin aikuisillekin. Olisi takuulla lapsia motivoivaa improvisoida pukemiskone, josta kuuluu eri tehtävissä erilaisia ääniä tai rytmejä, näin tulisi uusi lähestymistapa tylsään pukemiseen. Hankalan vetoketjun tai lahkeen laittamisen opettelukin saisi ihan uutta motivaatiota improvisoinnin keinoin.

Työssäni lastentarhanopettajana olen saanut ihailla, kuinka lapset ääntelevät ja rytmitelevät lähes joka hetki hereillä ollessaan. Leikin tiimellyksessä autot huristelevat tai nukkevauvat itkevät. Lapsi saattaa rummutella ruokaa odotellessaan pöydän reunaa tai tehdä ämpäreistä ulkona rumpusetin. Aikuisen olisi hyvä näissä tilanteissa kehua ja kannustaa jatkamaan, luomaan uusia rytmejä. Ehkä ruokapöydän rummuttelu sormilla voisi tulla koko lapsiryhmän yhteiseksi rytmihetkeksi, jossa lapset voisivat jakaa rytmi-ideoitaan ja ottaa mallia toisiltaan. Leluille voisi keksiä uusia ääniä ja äänikorkeuksia.

Nämä pienet esimerkit ilmentävät ajatuksiani, jotka olivat pinnalla lähtiessäni suunnittelemaan koulutuksia. Halusin tuoda improvisaation tutummaksi ja matalamman kynnyksen toiminnaksi sekä herättää ajatuksia siitä, mitä musiikkikasvatus voi pitää sisällään.

3 Musiikin merkitys lapsen kehityksessä

Päiväkodin arjessa ei aina näy musiikkia niin paljon kuin toivoisin. Koulutuksissa keskustellessani päiväkodin työntekijöiden kanssa kävi ilmi, että puolet koulutukseen osallistuneista kollegoistani lauloi liki päivittäin lapsille. Varsinkin pienten lasten ryhmässä tätä tapahtui enemmän. Cd-levyjä kuunneltiin myös aktiivisesti. Musiikkikasvatus ei kuitenkaan toteutunut muulla tavoin kovin aktiivisesti. Kuitenkin musiikilla olisi kuitenkin valtava merkitys lapsen kehitykselle. Aivotutkimuksista käy ilmi, miten musiikkia harrastaneiden ihmisten aivot reagoivat nopeammin ja voimakkaammin eri asioihin ja oppiminen helpottuu.

Helsingin yliopiston Kognitiivisen aivotutkimuksen yksikön väitöskirjatutkija Tanja Linnavalli kertoo, että musiikki aktivoi laajoja alueita aivoissa. Lapsilla musiikki vaikuttaa muun muassa kielellisten valmiuksien kehittymiseen ja toiminnanohjaukseen. Ryhmässä musisointi edistää tutkitusti sosiaalisen toiminnan kykyjä, kuten auttamishalua. Tanja Linna-

valli tutkii väitöskirjassaan kielenkehityksen ja musiikkiharrastuksen välistä yhteyttä päiväkotikäisillä. (Yle 2017, Muskariin, satujumppaan vai ei kumpaankaan: näin harrastukset vaikuttavat pikkulapsen kehitykseen).

Musiikin merkityksestä kielenkehityksessä on tehty useita tutkimuksia. Ne kaikki toteavat, että kielen taju syntyy kuuntelemalla. Kun aikuisen laulaa lapselle, se edistää lapsen äänteiden erittelykykyä, puheen erottelun taitoa ja sanavaraston kehittymistä.

Järjestämässäni koulutuksessa keskustelimme laulun merkityksestä lapsen kielen kehityksessä. Kävimme läpi hieman työtapoja sekä tyypillisiä lauluja, joiden käyttö tukee kielen kehitystä.

Musiikin hyötyjä arvioidessa musiikin määrä on ihan yhtä tärkeä tekijä kuin musiikin laatu, ehkä jopa tärkeämpi. Mitä enemmän lapsi altistuu musiikin vaikutuksille, sitä nopeammat ja voimakkaammat ovat vaikutukset kielen kehitykseen. Tämän vuoksi myös kotona ja päiväkodissa toteutettu musiikin tuottaminen ja laulaminen ovat merkittäviä seikkoja lapsen kehityksen kannalta. (Yle 2017, Muskariin, satujumppaan vai ei kumpaankaan: näin harrastukset vaikuttavat pikkulapsen kehitykseen)

Viime vuosikymmenien aikana on saatu näyttöä siitä, miten musiikilla on positiivinen yhteys lapsen oppimiseen. Jo kohdussa oleva sikiö voi havainnoida ympäröivää äänimaailmaa. Oppiminen alkaa siis jo ennen syntymää musiikin kautta, äänimaailman ja rytmin avulla. Kohdussa sikiö kuulee äidin puheen ja laulun sekä sydämen sykkeen sekä mm. suoliston äänet. Sikiötä ympäröi valtava ääni- ja rytmimaisema. Odottavat äidit laulavat usein vielä syntymättömälle vauvalleen tai kuuntelevat itselleen mieluista musiikkia. Onkin todettu, että syntymän jälkeen samat tutut laulut rauhoittavat vauvaa. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 a, 82–87.)

Vauvan ollessa itkuinen, tuutulaulut saattavat usein rauhoittaa. Tuutulaulujen merkitys ei ole kuitenkaan suuri vain vauvalle. Rauhallinen, jopa monotoninen tuutulaulu rauhoittaa myös äitiä, joka heijaamalla lasta tietämättään rauhoittaa myös itseään. Parasta musiikkikasvatusta pieni vauva saa tanssivan äitinsä tai muun läheisensä sylissä. Syli on turvallinen paikka kokea musiikin dynamiikkaa, rytmikkaa, tempon vaihteluita sekä tunnelmaa. Äiti nauttii tanssiessaan ja siten välittää vauvalle musiikista nauttimisen riemua. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 a, 96–101.) Myös päiväkodissa tämä näkyy pienen tai isommankin taaperon rauhoittumisena, kun laulu saa ikäväitkun suurimman su-

run väistymään. Musiikki ja varsinkin aikuisen laulaminen lapselle tekee yhteisestä hetkestä lämminhenkisen ja tunteellisen. Tällöin aikuinen on täysin läsnä tilanteessa lapsen kanssa ja luo luottamuksellista ja turvallista ilmapiiriä laulullaan.

Vauvan äänenkäyttö ja laulu alkaa kehittyä heti syntymän jälkeen. Kun aikuinen puhuu tai laulaa lapselle ja käyttää ääntään monipuolisesti, esimerkiksi kuiskaamalla tai hassuilla äänillä, lapsi oppii tuntemaan ja erottamaan erilaisia ääniä. Jo alle puolivuotias vauva nauttii erilaisista äänileikeistä ja iloitsee saadessaan vastauksen. Kun päivittäisissä hoitotilanteissa äiti tai muu läheinen laulaa helppoja lauluja, lapsen sanavarasto kasvaa, vaikkei hän puhukaan vielä itse. Lapsi ymmärtää, mistä laulussa puhutaan ja nauttii tutun laulun kertaamisesta. Helpot, paljon toistoja sisältävät laulut tukevat myös suun motoriikan kehitystä ja äänteiden oppimista. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 a, 102–103.)

Musiikkiliikunta antaa lapselle eväitä motoriikan ja koordinaation kehittämiseen. Musiikki antaa mahdollisuuden improvisoidulle liikkumiselle, mutta myös ohjatusti lapset voivat hyppiä, hiipiä, juosta, ryömiä ja niin edelleen. Lapset ovat hyvin fyysisiä ja onkin luontevaa päästä kokemaan musiikki myös liikkeen avulla. Musiikki auttaa lasta myös rentoutumaan. Eniten musiikkia käytetäänkin päiväkodeissa lepohetkillä. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 a, 110–128, 141.)

Musiikki tukee sosiaalisten suhteiden kehittymistä, kun lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä musiikin parissa. Itseluottamus ja positiivinen minäkuva saavat mukavaa potkua musiikin avulla. Musiikki auttaa myös itsekontrollin kehittämisessä – varsinkin yhteissoiton parissa. Musiikki opettaa vuoropuheluun toisten kanssa sekä tuo malttia oman vuoron odottamiseen. Ennen kaikkea musiikki kuitenkin tuo iloa, virkistymistä sekä onnellisuutta! Järjestämissäni koulutuksissa osallistujat muistivat jälleen musiikin vaikutukset ja löysivät musiikin oman arjen keskelle. Oman kokemuksen kautta on helpompi jakaa musiikin iloa muillekin. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 a, 141.)

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman näkemyksiä

Uusi valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet antaa päiväkotien toiminnalle selkeät pedagogiset viitekehykset. Toiminnan tulee olla kokonaisvaltaista ja ilmiöpohjainen oppiminen on noussut tärkeään asemaan. Enää ei eri oppimisen alueita erotella päivittäisissä toiminnoissa, vaan tavoitteena on oppivan ja hyvinvoivan lapsen

laaja-alainen osaaminen. Lapsen osallisuus huomioidaan entistä paremmin ja lapsen kiinnostuksen kohteista sekä tarpeista poimitaan aiheet toimintaan. Näitä aiheita työstehtään eri tavoin monipuolisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan, että toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontaisia tapoja oppia uusia asioita. Leikki, niin ohjattu kuin omaehtoinenkin, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu ovat tällaisia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että henkilöstön on tärkeä ohjata lapsia kokeilemaan eri työtapoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

Varhaiskasvatuksen tulee tavoitteellisesti tukea musiikillisen ilmaisun kehittymistä. Myös kulttuuriperintöön tutustuttaminen mainitaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tärkeänä. Taiteellinen ilmaisu sekä taiteellinen kokeminen tiedetään tärkeäksi oppimis-

edellytyksiä edistäväksi tekijäksi. Varhaiskasvatussuunnitelmassakin kuitenkin tunnustetaan taiteellisen kokemisen ja ilmaisun olevan merkityksellisiä myös sosiaalisten taitojen ja myönteisen minäkuvan kehittämisessä. Taide antaa myös valmiuksia ymmärtää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset saavat erilaisia ilmaisun taitoja harjoitellen tutkia, tulkita ja luoda merkityksiä uusista asioista. Taiteellinen ilmaisu luo myös pohjaa eettisen ajattelun kehittämiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 38.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa musiikillisen ilmaisun tavoite on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Elämyksellisyys kuuntelemisessa sekä ääniympäristön havainnointi ovat tärkeässä roolissa. Lasten kanssa leikinomaisessa toimimisessa, laulaessa, lorutellessa, soittaessa, kuunnellessa sekä liikkuesssa lasten valmiudet musiikin hahmottamiseen - äänen keston, tason, sointiväriin ja voiman – kehittyvät. Kokemukset perussykkeestä, sanarytmeistä sekä keho-soittamisesta ovat yhtä tärkeitä kuin mielikuvituksen käyttöön rohkaisu. Lapset saavat rohkaisua, jotta he voisivat ilmaista musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita niin sanallisesti tai kuvallisesti kertoen tai ilmentäen niitä tanssien tai soittaen. Myös musiikin tekeminen sekä esitysten harjoitteluprosessit lopputuloksena esitys ovat erinomaisia keinoja lapsille saada onnistumisen kokemuksia ja iloa sekä kasvattaa itseluottamusta sekä rohkeutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41–42.)

Mielestäni nämä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoitteet osoittavat, että musiikkikoulutukselle sekä musiikkipedagogeille olisi paikkansa päiväkodeissa, jotta laadukas musiikkikasvatus toteutuisi. Musiikin sisällyttäminen leikkiin ja perushoitotilanteisiin mahdollistaa pohjan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteille. Improvisointiin rohkaiseminen ja esimerkiksi tarinasäveltämisen käyttäminen lasten kanssa esityksiä varten kannustaisi lapsia luovuuteen, sitouttaisi heitä yhteiseen musiikkiprojektiin ja sitä kautta helpottaisi esiintymisjännitystä. Lapset saisivat kokemuksen omasta asiantuntijuudestaan päästessään tuottamaan musiikkia eri elementtien avulla.

4 Kuinka musiikin saisi osaksi päiväkodin arkea ja leikkiä?

Musiikki tukee lapsen kehitystä monin tavoin ja toivoisin, ettei musiikkikasvatusta olisi hankala lähestyä. Ehkä aina ei edes ihan ymmärretä, mikä kaikki on musiikkia ja miten sen voi ottaa arkeen sekä leikkeihin. Itsekin olen hankkinut työpaikalleni laadukasta varhaisiän musiikkikasvatusmateriaalia - nuotteja, levyjä sekä opettajan oppaita. Ne kuitenkin ovat jääneet hyllyyn hyvin vähälle käytölle. Mietin, miten nuotit tai levyt päätyisivät käyttöön. Tärkeimpänä mietin, miten musiikki päätyisi arkeen, jokaiseen päivään, perushoitotilanteisiin ja leikkiin.

4.1 Mitä musiikkikasvatuksen tulisi olla varhaiskasvatuksessa?

”Jokaisella lapsella on oikeus musiikkiin”, kirjoittavat Anne Lindeberg-Piiroinen ja Inkeri Ruokonen Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirjassa (2017 b,15). Musiikin merkitys lapsen kehityksessä on valtava. Musiikilliset kokemukset jättävät aina muistijäljen lapseen, ja esimerkiksi joku sävelmä tai laulu voi palata mieleemme pitkienkin aikojen jälkeen. Sävelmää hyräillessä tai muuten muistellessa aiemmin koettu musiikillinen kokemus toistuu. Professori Kimmo Lehtonen on todennut, että musiikilla on voima eheyttää ja vahvistaa tunne-elämää (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017 b, 18). Koulutuksissani halusin vahvistaa juuri tätä musiikillisen kokemuksen ruokkimista ja luoda päiväkodin työntekijöille ymmärryksen, että esimerkiksi lapsille hyräily olisi merkityksellistä.

Musiikki on aina vuorovaikutusta, johon kasvattaja ja lapsi osallistuvat omalla tavallaan. Dialogisuus on musiikillisessa vuorovaikutuksessa aina tärkeää, ja todellinen toisen kuunteleminen merkitsee vilpittömää välittämistä. Tällöin kasvattaja tarjoaa lapselle välineitä empatian kokemiseen. Pitkäkestoisella musiikkikasvatuksella sanotaankin olevat yhteys lapsen empatiataitojen kehittymiseen. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017 b, 19–20.) Improvisoimalla lapsen kanssa esimerkiksi rytmejä tai ääniä, päiväkodin työntekijä samalla vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja sekä antaa onnistumisen kokemuksia ja siten vahvistaa lapsen positiivista minäkuva. Muun muassa tämän vuoksi halusin käyttää improvisaatiota koulutuksissani runsaasti.

Työvuosieni aikana olen saanut todeta, että koko ajan enenevässä määrin lasten vuorovaikutustaidot ovat nousseet tärkeimmäksi alueeksi lasten kehityksessä. Perheiden elämä on tänä päivänä harrastustäyteistä sekä tietotekniikan rikastamaa arkea. Tällöin

vuorovaikutustaidot saattavat jäädä vähemmälle kotona. Yksi päiväkodin tärkeimmistä tehtävistä on tukea vuorovaikutustaitojen kehityksessä sekä niiden käytössä. Vaikka lapsella olisi akateemiset taidot (esim. lukeminen, laskeminen, kirjoittaminen) hallussa, hänen heikot vuorovaikutustaitonsa saattavat vaikeuttaa yhteisleikkiä. Musiikki auttaa tässä tärkeässä tehtävässä erinomaisesti, sillä musiikki auttaa empatiataitojen kehittämisessä ja on itsessään vuorovaikutusta parhaimmillaan. Ajattelen myös, että kun laulaa lapselle esimerkiksi siirtymätilanteissa, on läsnä ja lapsi saa kokea vilpitöntä läheisyyttä ja lämpöä. Samalla aikuinen mallittaa lapselle toisen ihmisen kohtaamista ja siten tukee vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja empatiakykyä. Tämän vuoksi myös musiikin opetuksen työtapoihin tutustuminen järjestämissäni koulutuksissa oli merkityksellistä – ymmärtää, että kuuntelu on yksi tärkeä osa-alue musiikin työtavoissa. Läsnäolo ja lämpö toteutuvat takuulla myös muilla tavoin jokaisella työntekijällä. Kuitenkin esimerkiksi siirtymätilanteet saattavat olla isossa ryhmässä haasteellisia ja musiikin keinoin on mahdollista tuoda niihin rauhaa ja keskittymistä.

Musiikki on myös osa kulttuuria ja perintöä. Ihmisten puhe on vuosituhansien kuluessa kehittynyt ääntelystä ja elekielestä puhekieleksi, jonka muotona on aikoinaan ollut eräänlainen laulamisen esiaste. Siihen on varmasti sisältynyt musiikillisia elementtejä, joita nykyisillä musiikin määrittelyn tavoilla voi mitata. Äänenkorkeuden vaihtelut, sointiväritään erilaiset äänteet ja rytmiset elementit ovat olleet merkittäviä tekijöitä tässä esias- teessa. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017 b, 20.)

Musiikki on jokaisessa kansakunnassa kansallinen, kulttuurisidonnainen kieli äidinkielen ohella. Kansanmusiikki on säilynyt kirjoittamattomana sukupolvelta toiselle. Musiikki on läsnä elämän kaaren varrella eri tapahtumissa ja sillä on merkittävä rooli muun muassa siirtymäriiteissä, uskonnollisissa tapahtumissa sekä myös arkipäiväisissä hetkissä. Musiikin toimintatavat kulkivat aiemmin perintönä sukupolvelta toiselle eivätkä Lapin shamaanit tai afrikkalaisheimon poppamiehet miettineet rytmejään musiikkioppaiden mukaan, saati ajatelleet olevansa osa kulttuuria. Kulttuuri luo itse itseään sellaisena kuin elämä kulloisellakin hetkellä kulkee ja mitä ihmiset tekevät. Musiikki ei tunne kansallisia eikä kansainvälisiä rajoja, vaan musiikin kieli on yhteistä kaikille ja sen vaikutus nähdään kaikkialla inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Siellä missä on kommunikaatiota, siellä on myös musiikkia. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017 b, 20–23.) Käyttämällä kaikkia musiikin opetuksen työtapoja päiväkodin työntekijä mahdollistaa lasten erilaiset musiikilliset kokemukset ja edesauttaa musiikillisen kulttuurin siirtämistä eteenpäin laulujen, leikkien, piirtämisen ja piirrosleikkien, soittamisen ja tanssien muodossa.

Eve Alho, musiikkileikkikoulunopettaja, erityislastentarhanopettaja ja aikuiskouluttaja, merkittävä vaikuttaja etenkin vauvojen ja taaperoiden musiikkikasvatuksen edistäjänä, on todennut Musiikki varhaiskasvatuksessa -kirjassa (2017, 317.): ”Taiteen keinot ovat mittaamattomat”.

Tämä Eve Alhon yllä oleva ajatus on ollut aikanaan jo voimissaan muun muassa Järvenpäässä Ainolassa. ”Kuuletko, kuinka metsä tuoksuu”, Janne-pappa huudahtaa kirjassa Soiva metsä, Jean Sibeliuksen matkassa. ”Tuuli humisee ja puut laulavat, kun juoksen pitkin metsäpolkua -Metsä soi! Vihreä laulaa! Kukat kuiskivat! hihkun iloisena.” (Kirkkopelto 2015). Jean Sibelius näki luonnossa musiikin ja sai siitä innoitusta sävellyksilleen. Lapset on myös helppo saada mukaan seikkailuille metsään ja kuulemaan luonnon ihmeet. Koulutuksia suunnitellessani ajattelin, että jokaisen aikuisen, ennen kaikkea päiväkodin työntekijän, tulisi löytää tämä sama ajatus. Aikuisen antaessa mahdollisuuden seikkailulle, hänellä on samalla myös valta valita hetken tunnelma, iloinen, riehakas, jännittävä, levoton, jäykkä, keskittyvä, ihan mikä hyvänsä. Tämä tuo myös vastuun, ettei riehaantuminen muutu turvattomaksi riehumiseksi, jolloin vaaratilanteet lisääntyvät tai ettei mukava ja turvallinen jännitys muutu ahdistavaksi ja pelottavaksi tunteeksi. Aikuisen tehtävä on pitää yllä lasten turvan tunnetta ja luoda mahdollisuuksia turvalliseen, positiiiviseen jännittämiseen. Musiikki tarjoaa keinoja, jolloin lapsen kokema jännitys on purettavissa ja otettavissa haltuun. Pelottavien elementtien käsittely on turvallisen aikuisen huomassa mahdollista ja jännitys on mahdollista purkaa ja kesyttää vaarattomaksi. (Alho 2017, 317–326).

Varhaisiän musiikkitoiminnan suunnittelu luo tärkeän pohjan musiikin elinikäiselle oppimispolulle. Varhaislapsuuden musiikilliset kokemukset luovat pohjaa lapsen myöhemmälle harrastustoiminnalle sekä musiikkisuhteen kehittymiselle. Varhaisiän musiikkikasvatuksen suunnittelussa luodaan sellainen musiikillis- taiteellinen oppimisympäristö, joka vastaa lapsen kehitysvaiheen valmiuksia ja herättää mielenkiintoa musiikillisten asioiden ihmettelyyn ja tutkimiseen. Lapsilähtöinen pedagogiikka on tärkeä osa, kun suunnitellaan musiikkitoiminnan sisältöjä. Päiväkodin toiminnassa tärkeää on sekä spontaani musiikki-ilottelu esimerkiksi ulkovaatteita pukiessa, jolloin pieneen hetkeen sisältyy sekä läheistä yhdessäoloa, iloa, pienen lorun tai laulun opettelua ja vuorovaikutusta. Samalla lapsen kuuntelu- ja keskittymiskyky, muisti ja sanavarasto saavat virikkeitä huomauttamatta. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 c, 339–342.) Spontaanius vaatii aikuiselta

uskallusta heittäytymiseen. Tämän vuoksi improvisaatiotaitojen harjoittaminen on hyödyllistä myös päiväkodissa.

Musiikkikasvatuksen integroiminen perushoito- ja siirtymätilanteisiin vaatii työntekijöiltä tietoa musiikkikasvatuksesta, musiikillisen materiaalin hallintaa lorujen ja laulujen osamisen muodossa sekä luovaa kekseliäisyyttä ja improvisaatiokykyä. Näiden tilanteiden lisäksi päiväkodin arkeen tarvitaan myös niin sanottuja virallisia musiikkihetkiä, jotka kulkevat suunnitelmallisesti ja toiminnalle on asetettu etukäteen tavoitteita. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 c, 339–342.)

Lasten osallisuuden lisääminen on nykyään erittäin tärkeä osa sekä varhaiskasvatustyössä että varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Opettajan vastuulla on huolehtia, että toiminnalle asetetut tavoitteet saavutetaan, mutta suunnitelmissa on tärkeässä roolissa lasten havainnointi ja mielenkiinnon kohteiden huomaaminen. Lapsen ajatusten ja toiveiden kuunteleminen on tärkeää sekä se, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omaan oppimiseensa ja ryhmän toimintakulttuuriin. Aikuisen rooli vaihtelee tavoitteiden asettajasta toiveiden toteuttajaksi ja toisin päin. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017 c, 344–347.)

4.1.1 Leikki – lasten tärkein tehtävä

Työssäni lastentarhanopettajana olen saanut todistaa, että leikki on lapsille luontainen tapa oppia. Myös varhaiskasvatussuunnitelma sekä esiopetussuunnitelma korostavat leikkiä ja ilmiöpohjaista oppimista. Leikin merkitystä on korostettu jo pitkään, ja on haluttu, että myös lasten vanhemmat ymmärtävät, miten leikki pitää kaiken oppimateriaalin sisällään. Leikki ei tarkoita sitä, että lapset keskenään touhuavat, vaan aikuisella on leikissä aktiivinen rooli yhtenä leikkijänä, leikin ideoijana ja rikastuttajana sekä toteuttajana. Leikissä lapset saavat mallittaa oppimaansa ja havainnoimaansa sekä käsitellä tunteitaan, tutkia erilaisia tunnetiloja ja opetella sosiaalisia taitoja. Lisäksi ollessaan leikissä aktiivisesti läsnä, aikuinen oppii tuntemaan lapset, jokaisen tarpeet, toiveet ja kiinnostuksen kohteet. Leikki on lapsen ominainen tapa ilmaista itseään, joten aikuisen on hyvä opetella leikkimään, jos hän haluaa kuunnella lasta. Toisaalta aikuisen ei tarvitse osata leikkiä, jos hän antaa lapsen opettaa ja aikuinen päästää irti valta-asemastaan. (Komi 2018, 13.)

Mielestäni leikkivällä aikuisella on hyvä mahdollisuus lisätä leikkiin aiheita ja asioita, joissa lapset tarvitsevat harjoitusta. Esimerkiksi leikissä voi olla velhoja. Velhojen on autettava löytämään kissa, joka on kadonnut taikametsään. Taikametsään ei pääse, ellei onnistu nukuttamaan puuporttia. Portin nukuttaminen onnistuu vain tuutulaululla tai jollain rytmillä, tai esimerkiksi taikajuomalla. Tuutulaulun suhteen lapset voivat tehdä päätöksen, keksivätkö he ihan uuden, jolloin he pääsevät tutustumaan säveltämisen alkeisiin. Taikajuomaa tehdessä tulee värioppi tutuksi – esimerkiksi sinisestä ja punaisesta tulee yhdessä lilaa. Lapsilla on hyvä mielikuvitus, joten leikkiin lähteminen vaatii aikuiselta improvisointitaitoja ja halua heittäytyä sekä pedagogista oivaltamista, miten ujuttaa opetettava asia leikkiin.

Tarinallisessa leikissä lapset ja aikuiset luovat mielikuvituksellisen leikkimaailman osaksi päiväkotiryhmän toimintaa. Ajatuksena on tarjota lapsille koko päiväkotiryhmän kanssa jaettuja leikkikokemuksia. Tämän avulla lasten yhteisleikki vertaisryhmässä saa uusia eväitä kehittyäkseen ja lasten omat leikki-ideat kukoistavat. Tarinallinen leikki toimii ryhmän jäseniä yhdistävänä tekijänä ja auttaa kehittämään leikkitaitoja siten, että leikin onnistuminen on mahdollista isommassakin ryhmässä. (Leikin käsikirja 2017, 4.)

Tarinallisessa leikissä aikuiset ovat lasten leikissä mukana aktiivisesti vastaten leikki-ideoihin ja aloitteisiin, mutta he tuottavat itse aktiivisesti uusia juonenkäänteitä, eläytyvät erilaisiin rooleihin sekä pitävät huolta, että jokainen lapsi kokee kuuluvansa yhteiseen leikkiporukkaan. Tarinallista leikkiä ei toteuteta aktiivisesti päivittäin, vaan hetkiä järjestetään noin kerran viikossa. Aikuiset luovat tarinalliselle leikille puitteet sekä tavoitteet lasten aloitteet huomioiden. Tarinallinen leikki saattaa elää lasten toiminnassa aktiivisesti myös sellaisina päivinä, jolloin tarinallista leikkiä ei ole toteutettu. Tällöin aikuisten on hyvä havainnoida lasten mielenkiinnon kohteita sekä tarpeita ja ottaa havainnot mukaan suunnitelmiin seuraavaan tarinallisen leikin toteuttamiseen. (Leikin käsikirja 2017, 4.)

Mielestäni nykyään leikkitaidot eivät ole kaikilla lapsilla kovin hyviä. Lisääntynyt median käyttö on yksi syy leikin vähentymiselle. Tarinallisen leikin avulla on helppo imaista kaikki lapset mielikuvituksen maailmaan, sillä leikki on yksi tärkeä osa-alue lapsen kehityksessä. Leikin avulla lapsi käsittelee oppimiaan asioita sekä oppii mm. empatiaa, yhteistyötaitoja. Aikuinen on tukemassa lasten leikkiä turvallisesti ja kehitystasolle sopivasti.

Tarinalliseen leikkiin on kokemukseni mukaan helppo suunnitella juonenkäänteitä. Juonenkäänteet voivat olla sellaisia, jotka vaativat yhdessä tehtyjä ratkaisuja. Esimerkiksi

musiikkikasvatus on oiva väline myös tarinallisessa leikissä tuomaan lisämausteita juoneen sekä musiikilla on helppo luoda erilaisia tunnelmia leikkiin. Tarinallisen leikin toteuttamisessa on sijansa niin improvisaatiotaidoilla kuin musiikin opetuksen työtapojen tuntemisellakin. Etukäteen voi suunnitella juonenkäänteitä, joissa musiikilla on vahva jalansija eri työtapoja käyttäen. Lasten reaktioita ja improvisoituja ratkaisuja ei kuitenkaan koskaan voi tietää etukäteen, joten myös aikuisen täytyy olla valmis improvisoimaan tarvittaessa ja pystyttävä muokkaamaan etukäteen suunniteltua tarinan juonta.

4.1.2 Orff -pedagogiikasta välineitä musiikkikasvatuksen toteutukseen

Orff -musiikkipedagogiikka on syntynyt Carl Orffin ja Gunild Keetmanin kehittämään musiikkikasvatusajatteluun. Orff -pedagogiikan antia ovat käytännönläheiset ja syventävät ideat musiikin opetukseen. Orff antaa keinoja oman pedagogisen ja musiikillisen osaamisen kehittämiseen. Orff-pedagogiikka on mielestäni mahdollisuuksien osoittaja ja tekemiseen rohkaiseva. (Orff Ops 2014, 4.)

Carl Orff on kuvannut musiikkikasvattajaa seuraavasti: ”Musiikin opettaja on hyvällä tyyli-
litajulla varustettu taiteellisesti orientoitunut kasvattaja, jonka ominaisuuksiin kuuluu herkkyyys, spontaanisuus ja kyky vuorovaikutukselliseen toimintaan.” (Orff Ops 2014, 5). Orff, kuten muut musiikkikasvatuksen kehittäjät (Dalcroze, Kodaly), näkevät lapsen kokonaisvaltaisena oppijana. Musiikin työtavat toteuttavat tätä ajatusta upeasti monipuolisten opetustapojen tarjoajana.

Soili Perkiö avaa Orff-opetusprosessin elementtejä hyvin käsillä, jotka esittelevät musiikilliset elementit sekä työtavat. Orffin näkemyksen mukaan olennaiset elementit musiikissa ovat kokeilu ja elämys. Kun musiikkiin liittyviä elementtejä tutkaillaan ja kokeillaan, monipuolisten työtapojen ja musiikista satujen elämysten avulla niistä tulee välineitä omaan ilmaisuun. Orff opetussuunnitelman käsikuvion elementit ovat kuin muistilista musiikin parissa työskentelevälle. Työtapoja ja äänen elementtejä yhdistelemää voi rakentaa opetusprosesseja eri aiheiden ympärille. Musiikillisia työtapoja, joihin opinnäytetyössäni keskityn, ovat liike ja tanssi, puhe ja laulu, soitto, kuuntelu sekä taiteellinen integraatio. Työtapoja ovat myös improvisointi ja ilmaisu. Musiikillisia elementtejä ovat harmonia, melodia, musiikin muoto, sointiväri, rytmi sekä dynamiikka.

Kuva 2. Orff Ops 2014, 23.

Carl Orffin kokemus on osoittanut, että lähes jokainen lapsi on musikaalinen ja tämän vuoksi hän on halunnut luoda lähestymistavan, jonka kautta musiikkikasvatuksessa lapsen tarpeet tulisivat huomioitua, kun lapsen musiikillisen lahjakkuuden taso selvillä. Tämän vuoksi Carl Orff halusi toimia lasten kanssa kokonaisvaltaisesti. Musiikkikasvatuksen on hyvä olla oppijälähtöistä ja opetusprosessin vuorovaikutteista. Kun opetusprosessi on vuorovaikutteista, on sillä vahva pohja kehitykselle. Vuorovaikutteisen opetusprosessin työtapoja ovat kuuntelu, liike, puhe, laulu ja soitto. Lähestymistapoja musiikkiin ovat kokeilu ja improvisointi sekä musiikillisen ilmaisun liittäminen muihin taideaineisiin. (Orff Ops 2014, 22–23.)

Orff-pedagogiikka antaa musiikkikasvattajalle pedagogisen lähestymistavan ympäristön ja kohderyhmän ollessa merkitsemättömiä. Orff-pedagogiikka mahdollistaa opettajan innovaation ja antaa opettajan omalle osaamiselle tilaa. Olennaista Orff-opetusprosessi Orff antaa, eikä ympäristöllä tai kohderyhmällä ole merkitystä. Opettajan innovaatioilla ja omalla osaamisella on tilaa. Tärkeitä Orff-opetusprosessin elementtejä ovat kokemus ja elämys. Erilaisten työtapojen avulla musiikin elementtejä tutkitaan ja kokeillaan. Näin luodaan elämyksiä, ja elämyksistä on mahdollista saada välineitä omaan ilmaisuun. (Orff Ops 2014, 22–23.)

Ajattelen, että Orff-pedagogiikka ja musiikin opetuksen työtavat antavat eväitä monipuolisen laadukkaan musiikkikasvatuksen toteuttamiseen niin musiikkipedagogeille kuin päiväkodin henkilökunnalle. Uskallus ja oma motivaatio ovat hyvä lähtökohta, samoin halu heittäytyä musiikin maailmaan ja antaa sille mahdollisuus syventämiseen. Tällä tavoin lapset saavat merkityksellisiä kokemuksia musiikin parissa. Tämän vuoksi nostin Orff-pedagogiikan yhdeksi koulutusteni tärkeistä aiheista.

4.1.3 Improvisaatio arjessa päiväkodin henkilökunnan työvälineenä

Improvisaatiota käytetään eniten musiikin alalla, mutta se on myös yksi draaman muodoista. Yksi draamaimprovisaation metodologia kehittänyt on Keith Johnstone, jonka improvisointiopasta voi soveltaa monella tavalla. Improvisaatio on esityksen luomista esiintymishetkellä. Keskeistä metodissa on esimerkiksi rakentava vuorovaikutus, iloinen epäonnistuminen, kaverin idean hyväksyminen ja siitä vaikuttaminen sekä kaverin idean jatkaminen. Yllätyksellisyys ja toistamattomuus ovat tyypillisiä ominaisuuksia, mutta improvisaatio ei ole kuitenkaan sattumanvaraista toimintaa. Metodi on helposti ymmärrettävissä ja sovellettavissa ja sen vuoksi sopii myös päiväkotimaailmaan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen kehittämiseen. Improvisointia on myös esimerkiksi itsekseen keksitty viiheltely työn touhuissa. (Myötävirtaus, 2009.)

Improvisaatio on nostettu mielestäni jollekin pelottavalle jalustalle ja ajatellaan, että voidakseen improvisoida tulee olla mestari omalla alallaan. Improvisaatio on yleisesti ottaen tuttua näyttelemisen ja musiikin saralta. Se on jonkinlainen mörkö monen ihmisen mielessä, myös itselleni vielä opintojeni alussa. Tiina Saarinen on opinnäytetyössään käsitellyt improvisaatiota ja hänen tutkimuksensa paljasti, että improvisointi käsitteenä luo niin monia harhakuvitelmia, että sanaa itseään vieroksutaan eikä niinkään siihen liittyvää tekemistä. (Saarinen 2008, 22.)

Myös suomalainen mentaliteetti ja itsensä aliarvioiminen vaikeuttaa improvisoinnin aloittamista. Lapset kuitenkin improvisoivat runsaasti ja keksivät itse erilaisia lauluja, joita he mieluusti esittävät vanhemmilleen. Jossain vaiheessa lapsen kasvaessa improvisaation ilo ja uskallus katoaa ja kynnys nousee. Saarinen pohtii myös, miksi hän on kadottanut oman improvisointi-ilonsa. Hänen ajatuksensa aiheesta ovat hyvin samankaltaisia kuin itsellenikin on. Koulussa laulaessa tai soittotunneilla klassista musiikkia soittaessani kehuja sai oikein laulamisesta ja soittamisesta, tarkasti nuottikirjoitusta toteuttaen. Luovaa

musiikinopettelu ei omassa nuoruudessani ollut olemassakaan. Onneksi oman kokemuksen mukaan tilanne on muuttunut ja esimerkiksi pianotunneillani improvisointi kuuluu lähes jokaisen tunnin alkulämmittelyihin. (Saarinen 2008, 4–22.)

Improvisointia aristetaan siis sen vuoksi, että muiden arvostelua pelätään. Tämän vuoksi improvisointi on helpointa ryhmässä, jossa on ennalta rakennetut ystävyyssuhteet ja turvallinen ilmapiiri. (Saarinen 2008, 22.) Koulutuksia järjestäessäni uskoin osallistujien uskaltautuvan improvisoinnin maailmaan, sillä he olivat jo tuttuja kollegoja keskenään, tilana oli oma työpaikka ja ryhmä oli sopivan pieni turvallisen ilmapiirin luomiseksi.

Päiväkodin henkilökunnan työ on usein jonkinlaista improvisointia, sillä lasten kanssa työskentely vaatii kykyä spontaaniin heittäytymiseen ja uuden keksimiseen. Koulutus on luonut pohjan ammattitaidolle, joka mahdollistaa erilaisissa tilanteissa spontaaniuden sekä harjoitellut kuviot ja työskentelymallit. Leikissä kannattaa noudattaa improvisaatio-teatterin periaatteita. Leikki on tietynlainen improvisoitu esitys, jossa leikkijät ottavat vastaan toisilta impulsseja sekä tarjoavat niitä toisille itse. Lastentarha-lehteen haastateltu (2018, 14) väitöstutkija Johanna Olli arvelee, että improvisaatiokurssi auttaisi lastentarhanopettajia leikkiin heittäytymisessä. Uskallus improvisoinnin maailmaan luo edellytyksiä myös heittäytymiselle muissa päiväkodin arjen tilanteissa ja siten myös musiikin mukaan otto improvisoiden olisi helpompaa.

4.1.4 Herkkien korvien tehtäväkorteilla draamaa musiikkikasvatukseen

Koulutuksia suunnitellessani tutustuin Herkät korvat -tehtäväkortteihin. Herkät korvat -internetsivuille kerrotaan: ”Herkkien korvien tehtäväkortit on kaksiosainen kokonaisuus, jossa tavoitteena on tarkastella äänten maailmaa hieman totutusta poikkeavalla tavalla. Korteissa yhdistyvät kuva, ääni, tarinat ja draamallisuus.”

Herkät korvat -kortit toivat koulutukseen osallistujille uusia lähestymistapoja konkreettiseksi malliksi käyttöön. Työstimme muutaman kortin avulla koulutuksissa uusia asioita, jotka voisivat olla arjessa mukana ja samalla toisivat musiikin mukanaan. Kortit haastivat heittäytymään ja improvisoimaan, mutta antoivat myös turvallista rajaukselta tuntuvaa tuntumaa aiheeseen.

Tutkimme koulutuksessa ääniä, joita saimme aikaiseksi arkisista esineistä, joita löysimme ympäriltämme. Teimme myös äänikeittoa kortin ohjeen mukaan. Samalla tavoin voi äänet viedä leikkiin tai vaikka siirtymätilanteisiin: ”Kun olet kuullut kaksi vihellystä ja neljä koputusta, on sinun vuorosi tulla pukemaan.” Tai lapsi keksii itse äänet ja toteuttaa ne. (Sintonen & Erfving 2016.)

Pohdimme kortin ohjeen mukaan myös muun muassa, minkälaisia ääniä kuvasta kuuluu? Lapset pääsevät korttien motivoimana muun muassa toteuttamaan erilaisia ääniä ja havainnoimaan ympäristöään. Erilaiset äänet ja tehosteet pääsevät leikkeihinkin, kun lapsia auttaa huomaamaan ympäristön äänimaisemaan. (Sintonen & Erfving 2016.)

Kuva3. Herkät korvat -kortti: äänet

Kuva4. Herkät korvat -kortti: äänikeitto

Kuva5. Herkät korvat -kortti: Mitä ääniä kuvasta kuuluu?

4.1.5 Tarinasäveltämisen alkeet sadutuksen rinnalle

Saduttaminen on jo tuttua varhaiskasvatuksessa. Monika Riihelä kehitti menetelmän koulupsykologina toimiessaan 1980-luvun alussa. Saduttamisen ohjeen voisi tiivistää siihen, miten lapselle asia tuodaan esille (Riihelä 2002):

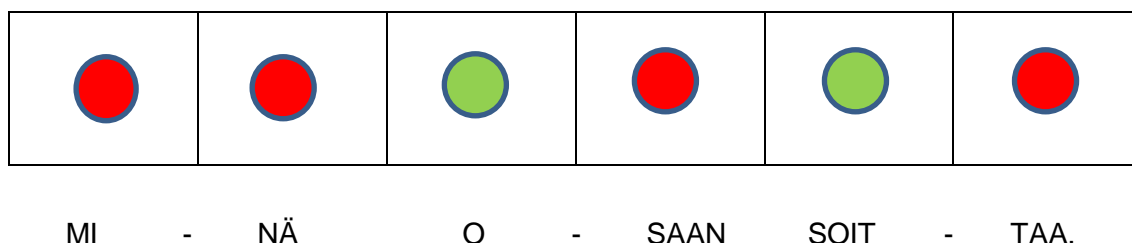
”Kerro satu (tai tarina), juuri sellainen kuin haluat.
Minä kirjoitan sen ylös sana sanalta, niin kuin sinä sen kerrot.
Kun satu on valmis, minä luen sen sinulle,
jotta voit korjata sitä, mikäli haluat.”

Lapsen satu on aina oikein ja erinomainen. Päiväkodit ovat olleet kirjeenvaihdossa keskenään ja lähettäneet toisilleen lasten sadutuksen tuotoksia. Aikanaan kuulin, kuinka suuren suosion sai satu, joka meni näin: ”Kauppa. Kauppa. Kauppa.” Tätä satua luettiin uudelleen ja uudelleen päiväkodissa. Joku siinä osui suoraan lasten sieluun. Jokaisella kun varmasti on omia kokemuksia kaupasta.

Mielestäni tarinasäveltäminen on kuin sadutuksen sisar. Tarinasäveltäminen perustuu omaan musiikilliseen keksintään ja on keino ilmentää omaa olemassa oloa ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa musiikin keinoin. Tällä tavoin on mahdollisuus ilmaista kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunteitaan, itselle läheisiä asioita, musiikin avulla ja samalla jakaa niitä toisten kanssa musiikin maailmassa. Kuka tahansa pystyy säveltämään. Tarinasäveltämisessä musiikki merkitään muistiin jollain keinolla ja se voidaan soittaa uudelleen samanlaisena. (Hakomäki 2007, 15–16).

Tarinasäveltäjä tekee teoksen, jonka tarinasävellyttäjä kirjaa muistiin kuunneltuaan sen. Tarinasäveltämiseen tarvitaan aina soitin, joka on yleensä piano tai kosketinsoitin, ja sävellykset esitetään aina konsertissa, johon kutsutaan tarinasäveltäjälle tärkeitä kuuntelijoita. Tarinasäveltämisessä lapsi kokee tulleen kuulluksi ja kokee onnistumisen elämyksiä. Tarinasäveltämistä voidaan käyttää taideaineiden opiskelussa, esimerkiksi musiikkileikkikoulussa, soitinopiskelussa yksilö- sekä ryhmätunneilla. Aiempia musiikillisia ennakkotaitoja ei lapsi tarvitse. (Hakomäki 2007, 16)

Alla on oma esimerkkini tarinasäveltämisen muistiinmerkinnästä. Pianon koskettimiin on laitettu merkit. Samat sävelet eri oktaaveissa ovat saman värisiä, mutta muotokieli muuttuu. Esimerkiksi c1 – h1 väli voidaan merkitä ympyröillä. Merkkejä tai värejä ei ole määriteltä, vaan ne voi itse päättää, kun idea on selvä.

Kuva6. Esimerkki tarinasävellyksen lopputuloksesta.

Halusin pitämissäni koulutuksissa raapaista hieman myös tarinasäveltämisen ajatusta, sillä se ei vaadi valtaisaan musiikillista osaamista, mutta antaa lapselle suuriakin tunnekokemuksia ja onnistumisen elämyksiä. Kuten saduttaminen, myös tarinasäveltäminen antaa lapselle mahdollisuuden luoda jotain omaa ja konkreettista ja siten tukee myös lapsen tervettä ja positiivista itsetunnon kehittymistä.

5 Koulutukset

Pidin opinnäytetyötäni varten viisi koulutuskertaa. Koulutuksiin osallistui jokaisesta päiväkodin ryhmästä yksi työntekijä. Osallistujat pysyivät samoina, mutta tilaisuuden tullen mukaan koulutukseen tuli myös muita työntekijöitä, jotka pystyivät lapsiryhmästä irrottautumaan. Tällä tavoin koulutuksista saatu anti siirtyi jokaiseen ryhmään ja osallistujat saattoivat jakaa oppiaan oman ryhmän toisille työntekijöille.

Pidin koulutukset marras–joulukuussa 2017 kahden viikon välein perjantaisin keskellä päivää päiväkodilla, jolloin pienet päiväkotilaiset olivat lounaan jälkeen lepäämässä ja esikoululaiset olivat ulkoilemassa. Tämä mahdollisti mahdollisimman monen osallistumisen koulutuksiin. Koulutukset kestivät noin tunnin kerrallaan, sillä sen jälkeen osallistujilla oli tarve olla läsnä lapsiryhmässä. Suunnittelin koulutukset siten, että haastoin osallistujia heittäytymään pois mukavuusalueelta. Improvisointi oli yksi suurimmista elementeistä koulutuksissa. Koulutukset perustuivat ilmiöpohjaiseen oppimiseen, jotta jokainen

sai oman kokemuksensa ja siten pystyvät samaistumaan lasten kanssa toteutettavaan musiikkikasvatukseen. Halusin koulutuksissa tuoda esille myös mahdollisuudet eri ikäisten lasten kanssa toimimiseen.

Videoin koulutukset ja jokaisen koulutuskerran lopuksi keskustelimme aina osallistujien kanssa tunnelmista sen kertaista koulutuksesta. Lisäksi lähetin koulutusten jälkeen osallistujille sähköpostilla muutaman kysymyksen.

Koska päiväkotini on työpaikkani, oli minun helppo saada tutkimuslupa esimieheltäni etenkin, kun lapset eivät olleet tutkimuskohteenani. Kuvauslupan pyysin koulutuksiin osallistujilta. Oli mukavaa, miten hyvin kaikki lähtivät mukaan koulutukseen. Olin jo aiemmin keväällä 2017 pitänyt esimieheni pyynnöstä kolmen tunnin koulutusillan koko päivähoitoyksikölle. Minulla oli siis jo ennen opinnäytetyötä kokemusta musiikkikoulutuksen antamisesta omassa työyhteisössäni.

Suunnittelin koulutukset siten, että haastoin osallistujia heittäytymään pois mukavuusalueelta. Improvisointi oli yksi suurimmista elementeistä koulutuksissa. Koulutukset perustuivat ilmiöpohjaiseen oppimiseen, jotta jokainen sai oman kokemuksensa ja siten pystyvät samaistumaan lasten kanssa toteutettavaan musiikkikasvatukseen. Halusin koulutuksissa tuoda esille myös mahdollisuudet eri ikäisten lasten kanssa toimimiseen.

Koulutusten suunnittelussa pidin tärkeänä paitsi tuoda improvisaatiota tutummaksi ja helpommaksi myös selventää sitä, miksi pidän sitä tärkeänä päiväkodin arjessa ja miten improvisaation keinoja voi hyödyntää perushoitotilanteissa, leikissä ja opetuksessa. Koin myös tärkeäksi sen, että jokainen osallistuja sai kokea ja elää koulutukset ikään kuin lapsen roolissa, vaikka kaikki harjoitukset eivät olleetkaan sellaisenaan siirrettävissä lapsiryhmään käytettäväksi. Tämä auttoi jokaista osallistujaa myös löytämään ymmärrystä joillekin lasten reaktioille tai tekemisille. Näitä osallistujien tuntemuksia käsittelen sekä koulutusten esittelyissä että myöhemmin pohdintaosuudessa.

Oleellista koulutusten suunnittelussa oli myös, että musiikin opetuksen työtapoja käsitellessämme kävimme läpi, miten asiat voisi toteuttaa niin yli kolmevuotiaiden tai pienempien lapsiryhmillä. Tällä tavoin koin jokaisen osallistujan hyötyvän koulutuksesta mahdollisimman paljon.

5.1 Haastava heittäytyminen ja hyvä mieli

Ensimmäisen koulutuskerralla paikalla oli seitsemän osallistujaa, sillä päiväkodin arjen pyöriteistä kaksi niin sanotusti ylimääräistä työntekijää pystyivät irrottautumaan koulutuksen ajaksi ryhmästään. Aloitin koulutuksen esittelykierroksella, jossa jokainen sai keksiä omaan nimeensä sopivan adjektiivin, esimerkiksi ”Hei, olen Minttu Mielenkiintoinen”. Näitä jokaisen keksimiä nimiä muisteltiin vielä uusilla kierroksilla. Teimme myös Liike ja ääni -improvisaatioharjoituksen, jossa jokainen sai vuorollaan keksiä liikkeen, kuten vaikka niiaamisen, ja siihen liittyvän äänen, esimerkiksi kielellä päristyksen, ja toiset toistivat nämä. Aloitimme improvisoinnin matalalla kynnyksellä, jotta jokainen uskaltaisi lähteä mukaan. Aluksi osallistujat olivat hämmästynein ilmein. Heillä ei ollut etukäteen käsitystä siitä, kuinka koulutus tulisi etenemään ja heidän odotuksensa olivat varmasti hyvin erisuuntaiset sen mukaan, millaisia koulutuksia päiväkodin henkilöstölle yleensä tarjotaan – paikalla istumista, kuuntelemista ja muistiinpanojen kirjaamista. Osallistujat olivat alkuun myös hyvin epävarmoja ja varovaisia tekemisissään. Turhautumisen tunnetta ei kuitenkaan ollut nähtävissä, vaan jokainen keksi itselleen liikkeen ja äänen.

Toivoin voivani tarjota koulutuksissa osallistujille tuntemattomia lauluja.

Työstimme ensimmäisellä kerralla Siina Hirvosen lastenlaulua ”Mun jalat kulkee näin”. Lähdimme liikkeelle pilkkomalla laulun pieniksi paloiksi ja aloitimme liikkeen avulla tutustumaan lauluun. Ensin lähdimme kävelemään eteenpäin ja lauloin ”Mun jalat kulkee näin, ne kulkee eteenpäin, yks, kaks ja stop.” Jatkoimme tätä osaa usean toiston ajan. Pala palalta laulu rakentui hiljaksen kokonaiseksi ja siinä vaiheessa kaikki osasivat uuden laulun jo kokonaan. Laulaessamme liikuimme sanojen mukaan. Kävimme puhuen läpi laulusta eri musiikin työtavat: laulua olisi voinut laulaa sanoilla ”Mun rumpu soittaa näin...” tai millä tahansa soittimen nimellä, ja jokaisella olisi ollut oma soitin. Laulua olisi voinut työstää myös esimerkiksi piirtämällä tai maalaamalla omia reittejä, missä jalat tai vaikka kynä kulkee. Keskityimme tällä kertaa kokemaan liikkeen ja laulun. Laulu oli monelle uusi, mutta toistojen ja sanoja tukevan liikkeen avulla se tuli tutuksi ja jokainen lauloi mukana.

Lastenlaulun jälkeen rakensimme improvisoiden koneita, joiden osia jokainen koulutuksessa olija oli. Jokainen sai keksiä oman koneen ja jokainen vuorollaan keksi, mikä osa koneesta on, mitä tekee ja mikä ääni siitä tulee. Tämä oli ensin haastava tehtävä, sillä osallistujat eivät mielestään keksineet mitään koneita. Heidän oli vaikeaa uskaltaa antaa

omalle luovuudelle oma väylänsä. Jokainen päiväkodin työntekijä on luova. Osalla luovuus näkyy kuvataiteen parissa, jollain toisella luovuus ilmenee liikunnassa ja joku on loistava leikkijä. Luovuus on kuitenkin moniulotteista ja vaikka mielikuvitus on osa luovuutta ja sitä käytetään päivittäin päiväkodissa lasten leikkien tiimellyksessä. Kun jokainen antoi itselleen aikaa ja luvan ottaa mielikuvituksensa käyttöön, löytyi kuitenkin improvisoidut koneet. Teimme esimerkiksi nakintekokoneen, johon yksi osallistujista päätti muuttua moottoriksi moottorin hurinoineen, kun toinen osallistuja oli nakin ulostuloreikä plompsahdus-äänineen. Loimme myös tilanteita, ns. Still-kuvia. Still-kuvissa minä annoin alkutilanteen ja määrittelin yhden osallistujan paikan, tilanteen ja tekemisen. Jokainen sai tämän jälkeen itse määrittellä oman roolinsa kuvassa. Pitämässäni koulutuksessa oli muun muassa tilanne, jossa oli alkutilanteessa kirpputorin myyjä. Hän sai toisista osallistujista esimerkiksi pöydän ja pari asiakasta. Lasten leikki on tämän tyylistä improvisaatiota joka päivä, joten ajatuksenani oli herättää ajatuksia leikin äänistä ja musiikista siinä. Helposti pienellä heittäytymisellä leikki saa uusia käännteitä äänien ja rytmien merkeissä. Samalla päiväkodin työntekijä antaa impulsseja ja tukee lasten luontaista ääntelyä ja rytmejä. Myös Still-kuvat olivat haastavia ensimmäisellä kerralla, mutta jokainen keräsi rohkeutensa ja keksi roolinsa.

Ensimmäisen koulutuskerran lopuksi keskustelimme eri luonnon elementeistä (tuli, vesi ja tuuli) ja osallistujat liikkuivat niiden mukaan minun säestäessä improvisoiden pianolla. Tuli oli hieman ehkä rätisevää äänimaisemaltaan sekä osallistujien liikkeiltä. Siinä oli jotain maagisuutta ilmassa, kuten tulesta sitä katsoessa huomaa. Vesi oli lempeää ja liukuvaa osallistujien liikkeissä. Tuuli oli melkoisen myrskyisää ja vauhdikasta. Tämän jälkeen elementeistä tehtiin tarina ja improvisoitu musiikki ja liike yhdistyivät tarinassa. Halusin tuoda esiin liikkeen, musiikin ja improvisaation yhteisen vaikutuksen niinkin tavallisessa teemassa kuin luonnon ilmiöt. Eri keinoin aihetta työstämällä on mahdollista laajentaa ilmiöpohjaista oppimista varhaiskasvatussuunnitelman mukaan. Jälleen oli huomattavissa myös se, miten myös leikkiä voi ohjata liikkeen ja äänielementtien suuntaan.

Ensimmäisen koulutuskerran jälkeen tunnelmat olivat ehkä ristiriitaiset. Yksi osallistujista oli kokenut tehtävät haastaviksi ja vaikeiksikin. Salissa, jossa olimme, on ikkunat kävelytielle. Tätä osallistujaa häiritsi mahdollisuus, että ohikulkijat voivat nähdä tekemisemme ja hänen heittäytymisensä. Varsinkin tämä viimeinen improvisaatiotehtävä oli tästä osallistujasta haastavaa. Muut osallistujat tuumasivat ensimmäisestä kerrasta, että kivaa oli, vaikka haastoinkin heitä heittäytymiseen. He olivat epämukavuusalueellaan, mutta selvisivät siitä. Eräs osallistujista totesi koulutuksen olleen terapeutista.

5.2 Tunteiden terät – ”Tämä on terapeutista”

Toisella kerralla osallistujia oli viisi. Teimme aluksi jälleen esittelykierroksen. Tällä kertaa jokainen kiersi piirissä esittelemässä itsensä tehden nimestään rytmin (esimerkiksi ”Mi-mi-mi-mi-minttu” tai ”Hei-di-hei-hei-hei-di” jne.) Rytmiin yhdistettiin liike, joka tuki omaa nimirytmää. Tämän jälkeen teimme ensimmäiseltä kerralta tutun Liike ja ääni -harjoituksen. Jälleen halusin aloittaa matalan kynnyksen improvisaatiolla ja herätellä henkiin uskalluksen ja itseluottamuksen.

Lastenmusiikin pariin lähdimme lorulla ”Aurinko, aurinko lettuja paistaa” ja harjoittelimme perussykkeen taputusta sen kanssa. Kokeilimme myös erilaisia tapoja ilmaista lorua: kuiskaten, toistoja tehden, eri tavoin tekstiä rytmittäen ja keksien muita tapoja ilmaista lorua. Tämän jälkeen työstimme Lastenmusiikkiorkesteri Ammuun ”Karhulassa” -laulua musiikin työtavoin aloittaen sadun kuuntelulla. Olin itse kehittänyt sadun karhuista. Kuvina näytin Ammu-orkesterin laulukirjan upeaa kuvitusta laulusta. Liikuimme laulun sanojen mukaan äitikarhuina ja pikkukarhuina ja nautimme musiikista myös tanssien karhujen roolissa. Liikkeen jälkeen käytimme soittimina pelkkiä malletteja, joilla rummuttelimme lattiaa. Tällä tavoin sain osoitettua, ettei yhteismusisoiminen ole aina kakofoniaa tai valtavasti voimakasta ääntä. Mallettien käytön aloitimme yhteisesti asettamalla ne aina eri kehonosien luo, esimerkiksi pään päälle pupun korviksi, napaan, olkapäille ja polviin. Jätin ohjeissa turhat puheet pois ja mallitin itse tekemistä toisten seurattessa perässä. Samalla osallistujat saivat kokea, miten ilman puhetta voi ohjeistaminen toimia erittäin hyvin. Teimme myös taikatemppuja ja harjoittelimme sormien hienomotoriikkaa kiipeämällä mallettien vartta pitkin ylös:

”Kiipeän puuhun, pistelen suuhun ja fiuuuuuu!”

Näin leikin keinoin aloittamalla lapsetkin saa heti alkuun keskittymään yhteiseen tekemiseen, ei pelkkään soittimen päättömään paukuttamiseen. Malletteilla soittamisen jälkeen otimme rummuiksi paperilautaset. Soittimia voi keksiä ympärillä olevista tavaroista. Myös paperilautaset ovat korvaystävällisiä.

Lopuksi kävimme läpi tunteita. Olin valinnut Youtubesta kappaleita, jotka minusta kuvasivat eri tunnetiloja ja eri muusikin soidessa osallistujat tanssivat pois vihaa, pelkoa, pahinta terää surusta sekä iloa. Musiikki auttoi tunteiden vastaan ottamisessa ja liikkeestä oli selvästi nähtävissä kaikki nämä tunnetilat. Toisaalta huomasin, että musiikkimaulla on tuntisuunnitelmia tehdessä suuri merkitys. Itse koin raskaan musiikin vihan tunteita korostavana, kun taas yksi osallistujista nauttii raskaammasta musiikista ja hän olisi varmasti kokenut iloa, jos en olisi antanut ohjeistusta aina ennen musiikin alkua. Surua tanssiessamme muutamalle osallistujalle tuli itku, niin voimakkaasti he tunteen kokivat. Tämä oli selvästi rankka, mutta myös antoisa harjoitus, jonka purkamiseen meni aikaa runsaasti. Purkaessamme koulutusta keskustellen harjoitusten jälkeen, eräs osallistujista sanoi varsinkin tunneharjoituksen olleen jälleen terapeutista, kun sai sukeltaa syvälle omiin tunteisiin. Olin valinnut toiseksi viimeiseksi teemaksi surun ja viimeisenä oli ilo. Olin miettinyt tätä järjestystä, mutten osannut etukäteen aavistaa sitä tunteiden suurta voimaa, joka joillakin osallistujilla ilmeni. Keskusteluissa nousi esiin surusta nousemisen vaikeus, kun ilo oli heti surun jälkeen. Osallistujista oli erittäin vaikeaa nousta surusta kohti iloa, kun tunteet olivat vieneet mukanaan niin syvälle. Musiikki kuitenkin auttoi ja toi jollain tavalla lohtua ja lopulta myös jonkinlaisia ilon tunteita. Osallistujat pitivät hyvänä, että ilo oli vielä viimeisenä nostamassa ylöspäin.

Harjoitus osoitti musiikin voiman tunnetilojen löytämisessä. Olin iloinen, että jo toisella koulutuskerralla osallistujilla oli uskallus heittäytyä improvisaation maailmaan niin rohkeasti, että he kokivat jotain niin voimakasta musiikin mukana. Purkukeskustelussa eräs osallistujista nosti esiin ajatuksen siitä, miten he saivat nyt kokemuksen myös lapsen näkökulmasta tunteiden ottaessa vallan. Osallistujat miettivät myös musiikin mahdollisuuksia lasten tunteiden käsittelyssä ja keskustelimme empatiakyvyn ja sosiaalisten suhteiden kehittymisestä musiikin parissa.

Kuva7. Lastenmusiikkiorkesteri Ammuun "Karhulassa"-laulun kuvitusta

5.3 Avoimena ympäristölle

Kolmas koulutus alkoi kulkien oman sen hetkisen vireystilan mukaan. Musiikki oli melko neutraalia taustalla. Sillä hetkellä koetun vireystilan jälkeen piti liikkua kuin olisi lopen väsynyt, osa vain makasikin lattialla ja hieman keinutti itseään. Musiikin olin valinnut väsymystä ilmentäväksi. Viimeisenä liikuttiin erittäin pirteänä ja energisenä, vaikka oma olo olisi oikeasti ollut väsynyt. Taustalla soiva musiikki oli innokasta ja aktiivista, hyvää mieltä

herättävää. Keskustelimme tämän jälkeen, miten päiväkotityössä täytyy osata omista aidoista tunne- ja vireystiloista huolimatta osata kaivaa esiin oikea vire tai tunne tilanteeseen sopivaksi. Tämä oma tunnesäätely ja sopivan vireystilan löytäminen olikin jokaiselle osallistujalle vahvan ammattitaidon perusta, mutta keskustelu aiheesta ja omien ammatillisten välineiden havainnollistaminen oli mielestäni tervetullutta. Näin ollen osallistujat saivat kokemuksen siitä, miten musiikki voi auttaa silloin, kun esimerkiksi oma vireystila on miinuksella ja jostain olisi löydettävä enemmän virtaa lasten kohtaamiseen. Pääasiassa osallistujat kokivat tehtävän helppona ja siltä se itsestä vaikutti. Tuntui myös, että tämän improvisaatioharjoituksen jälkeen jokaisen vireystila oli noussut.

Seuraavana tehtävänä oli kulkea ihmetellen maailmaa. Oikeat silmät eivät olleet ne ainoat silmät, vaan silmiä saattoi olla kyynärpäässä, varpaissa, selässä... Kuljimme siis improvisoiden se kehonosa edellä, jossa sillä hetkellä silmät löytyivät. Jokainen sai nähdä uusin silmin asioita ja hämmästellä niitä kuin ei olisi ennen nähnytään. Oma keho sai uusia ulottuvuuksia ja toteuttaa uteliaisuutta ihmeellisten asioiden näkemisessä ja kohtaamisessa. Uusin silmin tarkastelu sekä asioiden hämmästy on päiväkodissa erinomainen keino asettua lapsen asemaan ja ihmetellä elämää ja uusia asioita aktiivisesti ja innokkaasti.

Käytin koulutuksessa myös aiemmin opinnäytetyössäni esittelemiä Herkät korvat -kortteja. Etsimme mm. erilaisia ääniä ympäristöstä ja teimme niitä itse tilassa olevilla tavaroilla, kuten kynillä, kahvimukilla, penkeillä, sisäkengillä jne. Tutkimme myös kuvasta, millaisia ääniä siinä voisi kuulua. Teimme ääniä itse erilaisia tilanteita imitoiden tai kuvitellen. Erilaiset äänet kuuluvat leikkiin, sillä kuulemme ääniä ympärillämme jatkuvasti ja lapset käsittelevät kokemaansa ja näkemäänsä leikin keinoin. Improvisoiden ääniä ja keksimällä uusia ääniä eri tilanteisiin tai asioihin, saa uusia näkökulmia ja mielikuvituksen mukaan aktiivisesti leikkiin. Esimerkiksi autolla leikkiessä auto voi tuottaa ääntä tarkassa rytmissä. Tällä tavoin leikkiin saa rytmiikan opetuksen kuin huomaamatta. Autojen parkkeeraus voisi mallittaa rytmin kirjoitusta, jonka jokainen voi itse lukea leikissä. Tämän tehtävän muutama osallistuja koki haasteelliseksi ja vaikeaksikin. Vaikka jokainen teki omaa ääntä, olimme yhteisessä piirissä ja tutkimme samaa materiaalia. Se, että olimme lähekkäin toisten kanssa, aiheutti tunteen, että muut tarkkailisivat. Oma kupla ikään kuin puhkesi. Aiemmin olimme liikkuneet koko tilassa ja keskittyneet omaan tekemiseen. Se vaikeutti siis joidenkin heittäytymistä. Improvisoinnin haasteet korostuivat, kun osallistuja luuli toisten tarkkailevan arvostellen. Jokainen kuitenkin keskittyi omaan tekemiseensä, joten pelko olo turha. Aiheesta oli kuitenkin hyvä keskustella ja avata sitä.

Jatkoimme lorutteleamalla ja leikkimällä sormileikkiä:

"Tipi, tip, tip, pikkupisara.
Tip, tap, tippa. Tip, tap, tippa.
Lits, läts, lits, läts lätkkö!"

Jonka jälkeen lauloimme:

"Tip, tip, tip, tip. Pisaroita.
Tip, tip, tip, tip tippuu noita.
Ripsaa, rapsaa, ruutuun napsaa.
Katollekin ropisee."

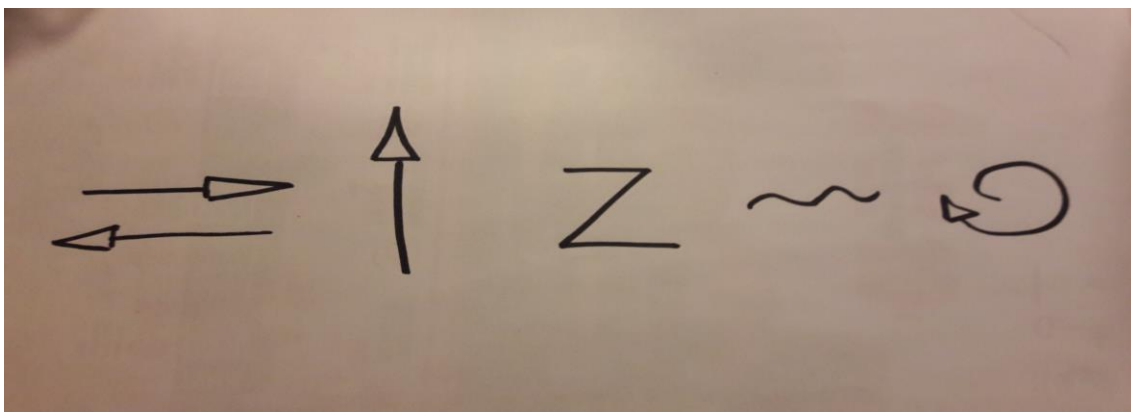
Laulun mukana naputtelimme pisaroita päähän, olkapäihin, selkään ja reisille. Liikuimme sadepisaroina laulaen. Soitimme kapuloita harjoitellen hiljaa ja voimakkaasti soittaen. Olin tehnyt lapulle pienen tihkusateen kuvitusta sekä suuren suuria pisaroita kuin kaato-sadetta esittäen. Lappua käännellen kapellimestarin virkaa tekevä voi näyttää orkesterilleen tuleeko heidän soittaa hiljaa vai kovaa. Jokainen osallistuja sai kokeilla sekä soittajana että kapellimestarina oloa. Tämä lapun käyttö kapellimestarilla musiikin voimakkuuksia halliten oli osallistujille tuttua, sillä he olivat nähneet minun toimivan samoin työ-säni aiemmin ja he olivat kokeilleen samaa aiemmin. Silti lähes jokainen hieman riehaan-tui kuten lapsi, kun käänteli lappua. Voimakkuudet vaihtuivat varsin vikkelästi lapun viuh-uessa vauhdikkaasti. Tämäkin oli hyvä kokea itse, miten musiikki ja sen mahdollisuudet saavat villiintymään, aivan kuten lapsilla usein käy. Hauskaa kuitenkin oli.

Koulutuskerran loppuksi kokeilimme myös säveltämisen alkeita siten, että yksi osallistu-jista oli tanssiva kapellimestari, joka liikkui eri tavoin ja eri tasoissa ja orkesteri äänteli sen mukaan. Minä toimin piirtäjänä ja yritin piirtää sellaista viivaa, siksakia tai muuta orkesterin tuottaman äänen mukaista jälkeä. Kun teos oli tullut valmiiksi, tutustuimme piirroksen ja koitimme äänellä ja laulaa sen uudelleen samalla tavoin. Lasten kanssa voi säveltämisen alkeita lähteä tekemään samalla tavoin ilman turhia paineita. Kaikki äänet ja piirrosjäljet ovat kuitenkin oikein. Osa koki tämän hankalaksi, kun jälleen oltiin lähekkäin ja tehtiin yhdessä, joskin jokainen omaa ääntä. Uskallus kuitenkin riitti ja mu-siikkia saatiin aikaiseksi.

5.4 Liike ja roolien etsiminen

Neljännellä kerralla keskityimme heti aluksi musiikkiliikuntaan. Jokainen sai ensin ilmentää musiikkia omalla tavallaan improvisoiden, jonka jälkeen kävimme läpi, millä kaikin tavoin voi liikkua ja miten liikkeet voisi kirjata ylös. Suunnittelimme pienimuotoisen tanssin, kirjoitimme ohjeet ylös ja toteutimme sitä. Musiikkiliikunnassa keskityimme eri ta-soissa (ylhäällä, keskitasossa ja alhaalla) liikkumiseen sekä liikuimme eteen- ja taaksepäin, sivulle, hypimme, pyörimme, teimme eleitä painottomilla kehonosilla sekä teimme pysähdyksiä. Tanssissamme toteutimme näitä kaikkia tanssin elementtejä. Lasten kanssa tanssiessa voidaan liikkua vapaasti ilman yhteisiä suunnitelmia, mutta yhteisesti sovittu koreografia kehittää, osallistaa lapsia sekä kasvattaa luovuutta.

Alla olevassa kuvassa on liikkeen mahdollisia merkintöjä, joiden avulla voidaan tehdä ryhmässä yhteisiä suunnitelmia liikejärjestyksestä. Kuvassa merkit eteen ja taakse, ylös, tauko / seis, painottoman kehonosan ele sekä käännös / pyörähdys.

Kuva7. Yhteisen liikkeen merkintövaihtoehtoja.

Kuuntelimme musiikkia, joka oli sävelletty siten, että siitä oli heti helppo luoda mielikuvia ja rooleja. Keskustellessamme musiikin herättämistä mielikuvista, oli riemukasta huomata, kuinka jokainen kuuli musiikin eri tavalla eri ympäristöön sen sijoittaen ja erilaisia tarinoita siihen muodostaen. Tästä huomasin, että mielikuvitusta riittää päiväkodin työntekijöillä! Tanssimme eri rooleihin uppoutuen ja niitä ilmentäen, ja keskustelimme, miten lapsia rooli sekä mielikuvat voivat helpottaa rytmin löytämisessä ja liikkeen tuotossa.

Tanssien jälkeen loruttelimme "Tonttu kiertää kartanoa" -runoa ja työstimme musiikin eri työtavoin "10 tonttua" -laulua. Laskimme sormia ja varpaita, leikimme sormileikkiä ja tömistelimme varpailla, liikuimme hiipien ja juosten, soitimme hitaasti ja nopeasti, hiljaa ja

voimakkaasti sekä piirsimme käsien tai jalkojen kuvat ja teimme sormista /varpaista tonttuja. Laulu oli kaikille tuttu entuudestaan, mutta eri työtavat antoivat uusia näkökulmia sen käyttöön. Piirtäminen herätti ihastusta ja sitä osallistujat olisivat halunneet jatkaa pitkään. Kommentteina tulikin:

”Täytyy muistaa piirtää musiikkia kuunnellen enemmän! Tämä on ihanaa!”

Keskustelimme myös, kuinka yhtä laulua voi työstää monin eri keinoin ja laulun voi valita osaksi suurempaa teemaa. Keskustelussa nousi voimakkaasti esiin tuore varhaiskasvatussuunnitelma ja sen asettamat tavoitteet. Ymmärrys musiikin laajasta käytöstä aihealueiden käsittelyssä oli tervetullutta ilmiöpohjaisen opetuksen pariin.

Joululaulun työstämisen jälkeen keskustelimme, miten musiikin voisi ottaa leikkiin mukaan rooleihin, koneisiin, autoihin... Keskustelimme jälleen, ettei musiikki ole aina laulamista, vaan rytmit ja äänet voi ottaa leikkeihin helpostikin, samoin kuin musiikin muodot kysymys - vastauksista ostinatoon (ostinato on muutaman tahdin kestävä melodinen tai rytmisen kuvio), A- ja B-osaan ja niiden osien mahdollisiin eroihin tms. Keskustelu rönssyi myös muuhun musiikin käyttöön ja työntekijät muistivat useita tilanteita ja aiheita, joissa musiikkia voisi luontevasti käyttää ja ottaa mukaan arkeen.

Keskustelimme myös tarinasäveltämisestä. Sadutus on jo tuttua puuhaa päiväkodeissa, joskin sekin on ajoittain unohtunut arjesta. Kannustin kokeilemaan myös tarinasäveltämistä matalalla kynnyksellä, jotta lapset saavat kokemuksia uuden luomisesta ja ihanista onnistumisista. Yksi osallistujista keksi, että tarinasäveltämistä voisi kirjata muistiin myös esimerkiksi pikkueläimin tai autoin ja niistä ottaa esimerkiksi valokuvan, jolloin ilmiöpohjainen opetus jälleen toteutuisi suuremmassa mittakaavassa. Kannustin tarinasäveltämisessä ennakoluulottomuuteen, sillä merkit esimerkiksi pianon koskettimistolla kertovat oikeat äänet eikä aikuisen edes tarvitse osata laulaa sen kummemmin.

5.5 Joululaulujen maailmaan eri työtapoja käyttäen

Viimeisellä koulutuskerralla improvisoimme vielä tanssien sekä tunnetiloja käyttäen, sillä halusin muistuttaa vielä heittäytymisen tärkeyttä, mutta muuten keskityimme erilaisten joululaulujen parissa uusien vinkkien työstämiseen ja työtapojen käytön muistutteluun.

Käsittelimme ”Joulu saapuu jokaiselle” -laulua kaikuna lorutellen, laulaen sekä piirileikinä, jonka suunnittelimme yhdessä edellisen kerran oppeja muistutellen. Soitimme triangelilla laulua säestäen. Teimme erilaisia virittelyjä soittimien avulla ja sen jälkeen koecilimme, miten triangelilla voi soittaa kysymyksiä ja vastauksia. Piirtämisen jätimme ajan puutteen vuoksi.

Seuraavaksi lähdimme työstämään laulua ”Talvinen ihmema”, joka oli kaikille osallistujille vieras. Aloitimme jälleen loruttelemalla kaikuna, jonka jälkeen keskustelimme, miten nuotteja tuntematta voi valita esimerkiksi oikeat ksylofonipala soitettavaksi. Soitimme paitsi jo mainittuja ksylofonipaloja, myös boomwhackerseja. Opettelimme soittamaan sointumerkeistä rivin kerrallaan. Keskustelimme myös, miten lapsille voi sointumerkit ilmentää esimerkiksi kirjaimin, värein, marjoin tai jopa vaikka eläimin. Ksylofonipalat ja boomwhackersit ovat olleet melkoisen vähällä käytöllä, sillä oikeiden äänien valinta on koettu haastavaksi. Etsimme myös yhteisen rytmin löytämistä ja apulyöntejä esimerkiksi lattiaan sen helpottamiseksi ja tämä tuntui olevan mukavaa oppia.

Soittamisen jälkeen tanssimme laulun tahdissa huivien kanssa eri tasoissa. Säestin laulua ukulella ja soitin herätti kiinnostusta ja innostusta. Muutama osallistuja mietti oman ukulelen hankkimista ja sen soittamisen harjoittelua. Keskustelimme myös kantelen mahdollisuuksista.

”Tonttulan aamujumppa” -laulun leikimme liikuntaleikkinä sanojen mukaan. Soitimme ”Saako joulu sisään tulla” -laulua kulkusilla ja kapuloilla sekä leikimme ”Piilosilla” -laulua hiipien, tanssien ja kurkistellen. Viimeisen koulutuskerran päätimme loppurentoutuksella kuunnellen ”Joulupukki rakkauden tuo” -laulua.

Työtapojen monipuolinen käyttö oli osallistujille mieluisaa ja uusia ideoita tuovaa. Eniten kuitenkin mielenkiintoa herätti eri laulut. Uusien laulujen oppimiselle ja niiden ideoimiselle olisi selvästi enemmänkin tilausta. Rohkaisinkin heitä käyttämään cd-levyjä musiikkikasvatuksen tukena, jos sillä tavoin olisi helpompi lähteä toteuttamaan sitä aktiivisesti.

”Uudet laulut ja liikkumisen monipuolinen liittäminen ja toteuttaminen näihin olivat myös innoittavia. Oli mukava, kun kerroit mistä levyiltä näitä lauluja löytyy.”

6 Johtopäätöksiä koulutuksista

Jo opinnäytetyöni aihetta pohtiessani tiesin, että musiikin koulutukselle on varhaiskasvatuksessa tarvetta. Ammatin opinnoissa musiikin osuus on hyvin pieni, eikä se tarjoa riittävästi eväitä monipuolisen musiikkikasvatuksen tarjoamiseen. Vaikka tiesin Jokiuoman päiväkodissa olevan ahkeria laulajia, kaipasin musiikkia enemmän arkeen. Musiikin seikkailun tulisi tavoittaa jokainen lapsi, mieluiten jollain tasolla joka päivä.

Koulutuksen jälkeen pyysin osallistujilta mielteitä koulutukseen liittyen. Kysymykseni olivat:

1. Millainen olo teille jäi koulutuksista?
2. Mikä oli koulutuksissa hyvää?
3. Koitteko jonkun harjoituksen turhaksi?
4. Onko koulutuksista ollut hyötyä työssäsi?

Koulutus koettiin erittäin hyödylliseksi. Esimerkiksi taiteen integraatio musiikkiin oli tuttua, samoin muun muassa musiikillisista elementeistä käsitepari piano ja forte. Tuttujenkin asioiden kertaaminen koettiin hyväksi, jotta ne olivat taas tuoreena mielessä. Keskustelimme koulutuksissa erilaisista ideoista soittimiksi, jotta joskus voisi esimerkiksi työstää laulua koko ryhmä yhdessä. Tämä sai kiitosta erityisesti omien ja lasten korvien säästämiseksi, sillä pahvilautasiakin voi käyttää rumpuina tai esimerkiksi malletteja lattiaan lyöden. Nämä vaihtoehtoiset soittimet helpottavat myös herkkien lasten mahdollisuuksia osallistua yhteisiin soittajaisiin, sillä pienempi äänenvoimakkuus auttaa heitä kestämään ympärillä kuuluvia ääniä paremmin.

Improvisointi oli aluksi haasteellista jokaiselle osallistujalle. Monella osallistujalla oli ajatus, ettei hän keksi mitään tekemistä tai ääntä alkulämmittelyissämme, mutta he onnistuivat mielestäni hienosti irrottautumaan kahleistaan. Jokainen keksi uusia impulsseja hienosti ja jakoi niitä toisille. Usea koulutukseen osallistunut koki, että väsyneenä lounaan jälkeen oli vaikea päästä tunnelmasta kiinni, mutta koska tunnelma oli avoin ja rohkaiseva, musiikki vei mennessään. Samalla he piristyivät ja innostuivat aiheesta. Musiikin vetovoimasta ja taista oli puhetta jokaisella kerralla ja he kokivat sen myös itse.

Improvisointi oli jännittävää, mutta turvallisessa ryhmässä osallistujat rohkaistuivat yrittämään. Jokainen keskittyi koulutuksissa itsensä haastamiseen ja uskallukseen heittäytyä. Kaikki olivat ikään kuin omassa kuplassaan oman tekemisensä parissa. Kaikki ve-

nyivät kuitenkin toinen toistaan kannustaen aina vain rohkeammiksi. Huomasin jo koulutuksia pitäessäni, että kerta kerralta jokainen osallistuja oli aina reippaampi heittäytyjä. Improvisointi helpottui, kuten mikä tahansa tekeminen, kun se tuli tutummaksi ja sitä sai harjoitella. Yksi koulutukseen osallistujista kommentoi improvisaatioharjoituksia:

”Henkilökohtaisesti koin suuria tunteita, kun muutaman kerran tunnin aluksi liikuimme eri tunnetiloista musiikin tahtiin. Tunteet olivat enimmäkseen vapauttavia. Koin koulutukset erittäin positiivisena kokemuksena sekä oman työni kannalta että henkilökohtaisten tunneasioiden takia.”

Oli hienoa saada myös palaute, jossa kerrottiin luottamuksesta omaan työskentelyyn:

”Itselle jäi koulutuksista luottavainen olo. Että musiikillisia elementtejä löytyy omasta työskentelytavasta ja nyt sai lisää ideoita sekä kiinnitti huomiota mm. siihen mihin kaikkeen musiikkia voi lisätä (arjen tilanteet, tarinallinen leikki).”

Koulutuksista saamani palaute oli yksinomaan positiivista. Osallistujat kokivat, että koulutuksille oli tarvetta. Lisäksi useampi mainitsi hyväksi sen, että pidin koulutuksen työpaikalla, joten osallistuminen mahdollistui, vaikka päiväkodissa oli ajoittain vajuusta henkilökunnan sairastapausten vuoksi. Kun matkoihin ei mennyt aikaa, ei päiväkodin arki ja arjen haasteet estäneet osallistumista koulutukseen. Myös sitä pidettiin tärkeänä, että koulutus oli työyhteisön yhteinen, jolloin termit ja käsitteet olivat yhteisesti tuttuja. Tuttu ja turvallinen sekä sopivan kokoinen porukka loi turvallisen ilmapiirin ja rohkaisi kokeilemaan uutta. Tämä auttoi myös heittäytymisessä improvisaation maailmaan. Yhdessä musiikin kokeminen loi myös yhteisöllisyyttä ja me-henkeä uudella tavalla.

Olin kouluttajana tuttu jo entuudestaan, sillä Jokiuoman päiväkotia on oma työpaikkani, josta olen opintovapaalla. Se ei vaikuttanut ainakaan negatiivisesti uuteen rooliini. Oli helppoa ja mukavaa olla tuttujen osallistujien kesken. Osallistujat luottivat ammattitaitooni ja näkemyksiini musiikin parissa. He tiesivät, että minulla on vahva näkemys myös päiväkodissa työskentelystä ja siten osasin suhteuttaa koulutuksen sisällöt päiväkodin arkeen. Olin tuttuna siis helposti lähestyttävä, eikä minua tarvinnut jännittää.

Pitämäni koulutukset koettiin voimaannuttavina ja terapeuttisina. Niissä voi sanoa olleen työhyvinvointiin liittyvää työnohjauksellisuutta. Vaikka oli rankkaa osallistua koulutukseen kesken päivän, musiikin voima piristi ja karkotti väsymystä. Koulutusten ansiosta osa osallistujista koki löytäneensä musiikin myös itselleen arkeen tuoden hyvää oloa.

Jokainen haastatteleman osallistuja mainitsi haastattelussa, kuinka koulutus oli paitsi vahvistanut omia ajatuksia musiikin merkityksestä työssä lasten parissa myös tuonut esiin vielä paremmin musiikin merkityksen arjessa. Minusta tuntuu, että musiikin taia löytyi ainakin pisara. Koulutus toi myös uusia ideoita ja toimintatapoja musiikin käyttämiseen eri tilanteissa improvisoiden tai erilaisia työtapoja käyttäen. Ilahduttavasti kaksi osallistujaa mainitsivat erityisesti omien laulujen lurituksen tulleen arkeen esimerkiksi pienen itkuisen lapsen rauhoitukseen vanhojen tuttujen laulujen rinnalle. He mainitsivat huomanneensa laulun vaikutuksen levottomaan tai tunnekuohuiseen lapseen. Yhdessä ryhmässä musiikki oli löytynyt improvisoidun rytmittelyn muodossa esimerkiksi siirtymätilanteisiin, mutta musiikkituokioita ei erikseen toteuteta kovin säännöllisesti. Osa päiväkodin ryhmistä on ryhtynyt pitämään yhteisiä viikoittaisia musiikkituokioita, joissa käytetään musiikin eri työtapoja ja toiminta on tavoitteellista.

Jokaiselle osallistujalle oli välittynyt ajatus, että musiikkia voi käyttää varhaiskasvatuksen arjessa matalalla kynnyksellä ja luoda myös uutta yhdessä, lapset ja aikuiset. Samaa koulutusta toivottiin myös päiväkodin sille osalle henkilökuntaa, jotka eivät tällä kertaa päässeet osallistumaan. Koulutukset nostivat osallistujille pintaan vanhaa tuttua jo opittua musiikin saralla ja antoivat uusia keinoja ja työtapoja. Upeaa on huomata, miten pienet musiikilliset asiat ovat tulleet osaksi arkea, kuten olin toivonut. Ennen kaikkea ilahduin siitä, että musiikin merkitys on huomattu ja sitä arvostetaan.

Koen, että tämä viiden kerran koulutusjakso toi jo musiikkia lähemmäs Jokuoman päiväkodin arkea. Vaikka musiikki ei vielä vallannut päiväkotia, onnistuin mielestäni herättämään mielenkiinnon ja innostuksen siemenen usean osallistujan mieliin. Siemen voi itää vielä myöhemmin ja laajentaa musiikin mahdollisuuksia päiväkodin arjessa. Mielestäni tavoitteeni toteutuivat niin hyvin, kuin tällaisella koulutusmäärällä on mahdollista. Jos koulutusjakso olisi pidempi, musiikin jalkautuminen arkeen kävisi vielä helpommin, enkä uskoisi sen unohtuvan arjen tuulahduksissa. Pidemmällä, säännöllisellä koulutusjaksolla musiikki uppoutuisi ajatuksiin syvemmin ja sen arkipäiväistäminen olisi helpompaa.

Jokainen osallistuja sai koulutuksissa omakohtaisen kokemuksen musiikin mukana elämisestä ja heittäytymisestä. Jatkossa heidän on oman kokemuksen kautta helpompi ymmärtää lasten reaktioita erilaisiin tilanteisiin ja tunnelmiin, lapsen epävarmuuteen tai riemuun ja riehaantumiseen esimerkiksi soittaessa tai tanssiessa. Tässä koulutuksessa toteutui mukavasti mielestäni improvisaation kautta heittäytymisen ja luovuuden käyttöön otto arjen eri tilanteisiin. Myös musiikin työtapoja on jalkautunut päiväkodin arkeen. Tärkeimpänä pidän kaikkia niitä seikkailuja, joita lapset saavat kokea musiikin parissa. Olen tyytyväinen siihen, millaisia tuloksia tämä tutkimus toi tullessaan.

7 Pohdintaa

Tutkimukseni tulokset ilahduttivat minua – musiikki on alkanut näkyä enemmän Jokiuoman päiväkodin arjessa, eri tavoin eri ryhmissä. Tuntuu, että sain puhallettua koulutukseen osallistujiin hieman intoa ja uskallusta lähteä käyttämään musiikkia arjen eri tilanteissa. Toivon, että into säilyy jatkossakin, sillä mitä enemmän opinnäytetyötäni tehdesäni luin eri tutkimuksia musiikin vaikutuksista niin lapsissa kuin aikuisissakin, sitä enemmän vakuutuin musiikin tärkeydestä meidän jokaisen elämässä.

Koulutuksia suunnitellessani minulla oli runsaasti ideoita, mutta harjoituksia oli karsittava ja valittava mielestäni ne merkityksellisimmät. Olisin kaivannut useamman koulutuskerran, sillä ajattelen, että siten tulokset olisivat pysyvämmät ja paremmat. Lisäksi moni asia jäi pintaraapaisuksi. Nyt oli kuitenkin pidettävä mielessä opinnäytetyön laajuus. Koulutusten pitämisen jälkeen olen monessa opiskelutilanteessa miettinyt, kuinka hyviä harjoituksia olemme tehneet ja kuinka ne sopisivat vietäväksi myös päiväkodin työntekijöille. Suunnittelisin muun muassa lisää rytmiikan opetusta, enemmän lauluja eri työtapoja käyttäen, uusia soittimia, musiikin elementteihin tutustumista. Niin paljon olisi vielä tehtävää!

Olen miettinyt, että jo viiden koulutuskerran jälkeen musiikki pääsi paremmin mukaan päiväkodin arkeen. Millainen musiikin osuus päiväkodissa olisi, jos koulutus olisi pidempikestoinen, säännöllisesti toteutuva projekti? Kuinka paljon enemmän musiikin hyötyjä näkyisi päiväkodin lasten kehityksessä?

Muistiinpanoni olivat kattavat ja olin niihin analysointivaiheessa tyytyväinen. Videointiin olisin kaivannut kuitenkin jotain parannusta. Kamera olisi voinut olla paremmalla paikalla.

Lisäksi kahdella koulutuskerralla kamera kuvasi turhan alhaalla, vaikka olin pyrkinyt suuntaamaan kameran hyvin. Koen, että sain kaikesta huolimatta hyvän materiaalin myös videoituna.

Minulla on pitkä kokemus aikuisten kouluttajana koiraharrastukseni puitteista. Lisäksi olin pitänyt omassa työyhteisössä musiikkikoulutuksen aiemmin. Opin kuitenkin lisää suunnittelun valmistelun ja ennakkotietojen merkityksestä. Ehkä ennakkohaastattelu koulutuksen osallistujien musiikkitaustasta ja musiikkimausta toisi uusia lähestymistapoja suunnitelmiin. Koulutuksia pitäessäni nautin siitä, miten sain vedettyä aikuisetkin mukaan musiikin seikkailuihin. Tunnelma koulutuksissa oli intensiivinen ja mukava. Toivoisin voivani työskennellä päiväkodin henkilökuntaa kouluttaen myös jatkossa siirtyessäni työelämään.

Chydenius ja Hänninen toteavat opinnäytetyössään: ”Olisi erittäin suositeltavaa, että varhaiskasvatuskenttä - johtajisto sekä päiväkotien työntekijät - näkisivät musiikkipedagogien ammattitaidon sekä uskaltaisivat hyödyntää sitä. Kun on kiistatonta näyttöä musiikin positiivisista vaikutuksista lapsen kehitykseen, olisi laadukas musiikkikasvatus myös varhaiskasvatuksessa ensiarvoisen tärkeää. Tämän musiikkipedagogit voisivat mahdollistaa pitämällä musiikkileikkikoulua päiväkotiryhmille sekä kouluttamalla päiväkodin työntekijöitä laadukkaan musiikkikasvatuksen antamisessa.” Chydenius ja Hänninen toteavat myös, että musiikkipedagogien pitämällä musiikkihetkillä päiväkodissa on myös henkilökuntaa kouluttava vaikutus. Henkilökunnan osallistuessa musiikkihetkiin, hekin saavat uutta tietoa, uutta materiaalia sekä oppivat musiikkikasvatuksen toteuttamisesta. (Chydenius & Hänninen 2009, 40–41.)

”Ammattitaitoinen musiikkikasvattaja saa päiväkodin henkilökunnan mukaan oppimaan ja nauttimaan musiikista” (Chydenius & Hänninen 2009.)

Koen, että musiikkipedagogilla olisi paljon annettavaa varhaiskasvatuksessa päiväkotiympäristössään. Ehkä kunnat rohkenevat palkkaamaan musiikkipedagogit kilpailukykyisellä palkalla osaksi varhaiskasvatusta. Musiikkipedagogilla voisi olla muutama päivä koti työkenttänään, joissa hän pitäisi lapsille säännöllisesti musiikkileikkikoulua sekä kouluttaisi henkilökuntaa tarttumaan musiikkiin myös arjessa. Tällä tavalla ilmiöpohjainen toiminta ja lasten osallisuus voisivat kasvattaa jalansijaansa tavoitteiden mukaisesti

uuden varhaiskasvatussuunnitelman hengessä. Musiikkipedagogin ollessa viikoittain yhteistyössä päiväkodin kanssa, hän tulisi pian tutuksi ja olisi osa työyhteisöä. Tämä mahdollistaisi päiväkodin henkilöstön kynnystä osallistumiseen sekä heittäytymiseen.

Lähteet

Alho, E. 2017. Taiteeseen kasvaminen – taiteella kasvattaminen. Esimerkkejä elämyksellisen integraation käyttämisestä eri työtapoja käyttäen. Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tallinna: Paino Printall, 317 – 330.

Chydenius, H. & Hänninen, A. 2009. Musiikki kasvattaa elämään. Varhaisiän musiikkikasvattaja päiväkodissa, opinnäytetyö. Musiikin koulutusohjelma, Metropolia ammattikorkeakoulu.

Erfving, E. & Sintonen, S. 2016. Herkkien korvien tehtäväkortit. <http://herkatkorvat.tumblr.com/> Luettu 21.9.2017.

Hakomäki, H. 2007. Tarinasäveltämisen taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Improvisaatio. 2009. <http://www.myotavirtaus.fi/improvisaatio/improvisaatio.php>. Luettu 23.3.2018.

Juntunen, M-L., Perkiö, S. & Simola-Isaksson, I. 2010. Musiikkia liikkuen. Musiikkiliikunnan käsikirja. Helsinki. WSOYpro Oy.

Kaikkonen, M., Oksanen, T. & Perkiö, S. 2014. Orff Ops. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelman opetussuunnitelma. Järvenpää: Järvenpään kirje- ja lomakepaino Oy.

Kirkkopelto, K. 2015. Soita metsä. Jean Sibeliuksen matkassa. Helsinki. Lasten keskus.

Komi, T. 2018. Lastentarha – varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti. PunaMusta.

Kumpulainen, K. 2017. Soittimet reissulle ja osaaminen jakoon! Musakärky - hanke ja hanketoiminnan vaikutukset kouluttajatiimin asiantuntijuuden kokemuksiin, opinnäytetyö. Musiikin koulutusohjelma. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017 a. Lapsi ja musiikki. Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tallinna: Paino Printall, 63 – 141.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017 b. Musiikki ja me. Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tallinna: Paino Printall, 13 – 27.

Lindeberg, A. & Ruokonen, I. 2017 c. Musiikkitoiminnan suunnittelu. Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tallinna: Paino Printall, 339 – 411.

Metropolia amk 2018. Sosiaaliala, varhaiskasvatuksen polku. Opetussuunnitelma. <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/88094/fi/70322/SXH18S1/1999/year/2018> Luettu 3.3.2018.

Muskariin, satujumppaan vai ei kumpaankaan: näin harrastukset vaikuttavat pikkulapsen kehitykseen 2017. www.yle.fi/ Luettu 16.10.2017.

Omnia 2018. Opetussuunnitelma. <https://www.omnia.fi/opiskelijansivut/ammattilliselle-opiskelijalle/ammattilliselle-perusopiskelijalle/opetussuunnitelmat> Luettu 3.3.2018.

Paananen, P. 2003. Monta polkua musiikkiin. Tonaalisen musiikin perusrakenteiden kehittyminen musiikin tuottamis- ja improvisaatiotehtävissä ikävuosina 6–11. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Riihelä, M. 2002. Lapset kertovat -hanke. https://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Julkaisut/ARTIKKELIT/Sadutuksesta_lyhyesti_Monika.htm. Luettu 20.3.2018.

Saari, T. 2008. Improvisointia oppimassa. Iso mörkö vai vapaus ilmaista itseään, Opinnäytetyö. Musiikinalan opettajan pedagogisen opinnot, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Tarinasta leikiksi – tarinallisen leikin käsikirja 2017. EU Erasmus+. https://www.leikki-päivä.fi/wp-content/uploads/LEIKKI-KA_SIKIRJA-FI-2017.pdf Luettu 6.6.2017.

Turun yliopisto 2017. Kasvatustieteiden laitos. Opetussuunnitelma. <https://nettiopsu.utu.fi/opas/opintoKokonaisuus.htm?rid=29728&lang=fi&uiLang=fi&lvv=2017> Luettu 3.3.2018.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Virtanen, L. 2015. Musiikista iloa kaikille! Musiikkikasvatustoiminnan kehittäminen Käpyrinteen päiväkodissa -opas, opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Turun ammattikorkeakoulu.

Koulutussuunnitelmat

13.10.17, 1. koulutuskerta

Esittelykierros:

"Minä olen Minttu Mielenkiintoinen..."

-jokainen käydään läpi alusta alkaen, toistot

Liike ja ääni:

-jokainen keksii liikkeen ja äänen, jonka esittelee toisille ja toiset toistavat saman.

Hirvonen, S.: Mun jalat kulkee näin (Siinan taikaradio)

Laulun opettelu: pilkottuna

-osissa, ensin liike, sitten melodia, vasta sen jälkeen laulu.

-eri työtapojen sanallinen läpikäyminen.

Koneen rakentaminen:

-luodaan kone, jokainen on yksi sen osa.

-mukaan itse keksitty liike ja ääni.

Still-kuvan luominen:

-näyttelijät ja katsojat

-näyttelijät toteuttavat still-kuvan

-vuorojen vaihdot

Luonnon elementit: tuli, vesi ja tuuli

-improvisoitu liike

-improvisoitu pianosäestys

-improvisoitu tarina elementeistä ja sen ilmentäminen

3.11.17, 2. koulutuskerta

Esittelykierros: Oma nimi jokainen vuorollaan piirissä kulkien esitellen.

-rytmi ja liike ("mi-mi-mi-mi-Minttu)

Liike ja ääni

Lorut ja perussyke

Pajunen, T. & Mozart, W.A.: Karhulassa (Lastenmusiikkiorkesteri Ammu)

-satu, kuvitus

-liike

-perussyke malleilla

-laulu ja paperilautasrummut

Tunteiden läpikäyminen:

-Pelko: Penderecki - Threnody for the Victims of Hiroshima

-Viha: Five Finger Death Punch – Under and Over It

-Suru: Sad Piano Music

-Ilo: Pharrell Williams - Happy

17.11.17, 3. koulutuskerta

Vireystilat:

- tämä hetki: Pianoguys – Rolling in the Deep (cover)
- todella väsynyt: Beethoven – Moonlight Sonata
- pirteä ja energinen: Anna Abreu – Ayo

Silmät eri puolilla kehoa:

- avataan silmät esimerkiksi selkään tai olkapäähän.
- kuljetaan ihmetellen maailmaa
- huom. kehon liike! Silmät edellä

Herkät korvat -kortit

- korttien ohjeiden mukaan

Lorutus: Tipi, tip, tip...

Ahvenainen. V.: Tip, tip pisaroita (Vauvojen laulun aika)

- naputtelut
- liikkuminen sadepisaroina (askeleet kuin pisaroita, muu keho...)
- kapulat, hiljaa – voimakkaasti
- jokainen vuorollaan kapellimestari

Säveltämisen alkeet:

- ”kapellimestari”
- piirtäjä
- orkesteri

1.12.17, 4. koulutuskerta

Tanssi: Esko Järvelä Epic Male Band – Wunderbaumgartner

-tanssi ja liike

-tasot – ylä-, keski-, ala- *kehonosat, erilainen liike

-Labanin liikemuoto

-tanssi ja liike uudelleen valitussa järjestyksessä

Tanssi ja roolit helpottamaan askeleita:

Jouluniverso – Rits Rats Filibom

Loru: Tonttu kiertää kartanoa

trad.: Käy tonttuja kymmenen (Hip hoi musisoi)

-liike

-sormileikki

-montako sormeä / varvasta?

-soittimet

-piirtäminen: oman käden piirtäminen ja siitä tonttujen tekeminen

Orff-pedagogiikan ajatuksia esimerkiksi leikkiin:

-kaiku: puhe, laulu, rytmi

-ostinato

-kysymys – vastaus -vuorottelu

-improvisaatio

-säveltäminen

Tarinasäveltäminen:

esittely ja ajatus

-kuvionuotit

-vuorovaikutus, oppiminen, luova ilmaisu, terapia

-pienryhmät hyvät

-syntyminen, muistiinmerkitseminen

-esittäminen

8.12.17, 5. koulutuskerta

Liike ja ääni -harjoitus

Tanssi: J. Sibelius – Tempest, Dance of the Naiads

-A- ja B-osat

-tanssi

-omat turvakivet

-tutkailut muualle

-huivit

Salminen, J.: Joulu saapuu jokaiselle (Satusaari, musiikkimatka)

-kaikuna lorutellen

-laulu mukaan

-piirileikki

-ensin minun ohjeiden mukaan

-yhteinen suunnitelma

-triangelit: -taiat

-hidas perussyke

-kysymys – vastaus

Marttinen, S.: Talvinen ihmemaa (Muksulele)

-Loru

-ksylofonipalat

-boomwhackersit

-soittaminen sointumerkeistä

-ukulelella säestys

-huivitanssi

Fröbelin palikat: Tonttulan aamujumppa

-liike

Pokela, M.: Saako joulu sisään tulla? (Saako satu sisään tulla?) (Piiri pieni pyörii)

-kulkuset ja kapulat

Karhinen-Ilo, M.: Piilosilla (Piilometsän säveliä)

-liike

Loppurentoutus: Ipanapan talvilaulut – Joulupukki rakkauden tuo

